PG
5038
F8A17
1895
díl 17

SBORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

HLASY V POUŠTI.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

(1890—1897.)

VYDÁNÍ DEFINITIVNÍ.

HLASY V POUŠTI. — PANTHEON. — PŘÍPITKY A HERMY. — PALINODIE.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY.
1897.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

LIBRARY
SEP 22 1966
1126956

HLASY V POUŠTI.

DVA CYKLY ZNĚLEK.

(1890—1897.)

CYKLUS I.

BOHDANU KAMINSKÉMU.

Vstup.

Než vyšel v davy prorok Israele,
by věštím slovem lhostejné kol schvátil,
do pouště hornaté se kamsi ztratil,
kde v postech, dumě noci trávil celé.

Jen provaz na bedrách, cár na svém těle,
živ kobylkami v sebe jen se vrátil,
až věští síly blesk mu čelo zlatil,
že klidně vstal, šel vítat Spasitele.

V poušť netřeba jít dnes — ta kolem zeje
i mezi svými, v drsné resignaci
dlí všickni. — Lze tu růže sbírat z nitra?

Jeť Medusa dnes Musou, v srdci reje
svým drápem bolesti; tak v skřek se zvrací,
co hymnou mělo znít v oslavu jitra.

Vina a trest.

Ten Prometheus na své skály štítu,
sup jemuž hlodal útroby v zlé muce,
ten Ixion hnán kolem v rozmach prudce,
ten Sisyf s balvanem svým na Kokytu;

Ten bědný Tantal, jemuž v luzném třpytu
plod kynul, který nechytily ruce,
ten Dantův Lucifer v ker ledných shluce,
ten Farinata v žhavé rakve skrytu;

Ti všickni tam pod olověnou kápí,
ti v stokách lejna z visionů Snorra,
ó vlasti má, svůj trest přestojí snáze;

Přes tebe věky hřmí všech útrap slapy,
tvá noha v poutech, na tvých ňadrech hora. —
Však, ptám se, je trest s vinou v rovnováze?

Již nechte být!

Již nechte být, co bylo otců vinou,
ti pykali za nesvornost svou sami,
jich slávy posud spějem ruinami,
v svár nový leda vzpružit si krev línou.

Ne Kristus poplván a v ruce s třtinou,
leč vítězně jenž kráčel nad vodami,
buď jako symbol věčné síly s vámi,
ten, klenbu hrobů jenž prorazil stinnou!

Do suchých kostí ani prorok žití
víc nevdechne, spíš může v tiši hluché
se uřvat — kosti dále slunce bělí.

K těm jedině sup hladový se řítí,
neb šakal ob čas prohrabává suché,
co mrtvo, mrtvo. Líp je, kdyby stlely.

Stará báj.

Ty starých kronik sežloutlé již blány
zda věštily ti pravdu, vlasti moje?
Prý otevře se Blaník, v konec boje
až zdupány kol budou rodné lány.

Tvůj kníže objeví se zbožňovaný
a za ním nepřehledné svaté voje,
vzplá nový boj, potekou krve zdroje,
a chvět se bude svět i pekel brány.

A celé Čechy budou krve mořem,
jen ostrov zbude v středu naposledy,
tam svatý Václav bude mši pak sloužit.

Zem načež dlouhým vysílená hořem
po tisíc roků v sen se bude hroužit,
by zapomněla muka vše a bědy.

Sursum corda!

Ti, kteří lbí o tvrdé zdivo bili
starého chrámu v města rozvalině,
co vítěz jásal při kostkách a víně,
a koně jeho z nádob svatých pili:

Ti, v celý svět již pak se rozptýlili,
když Jahvé hleděl k jejich pláči líně,
zda uložili znavenou dlaň v klíně,
když stopy velkých otců skrylo býlí?

Nuž vzhůru srdce! V síle neúmorné
na stromu lidstva bují národové,
svou silou vznikají, svou mdlobou mizí.

My máme vlast! Té svaté půdy orné
se držme jen a vzplanou jara dnové.
Dech dějin pouze mrtvé listí sklízí!

Právo odvety.

Vím, křivda jak se těžce zapomíná,
nás víc než jedna v duše hloubi řeže,
však msta a hněv jsou oři bez otěže
ze stájů ďábla a ne Hospodina.

Co platno doušky pekelného vína,
mstou zpíjet se, však slovy jen a v leže?
Co platen pomník z mramoru a spěže,
když lepším být je hruď i hlava líná?

Mstít staré křivdy chcem, však dejme ruku
na srdce dřív, zda máme v sobě síly,
být mstiteli? Zda soudci být jsme hodni?

Ne! pravím klidně, dokud v nesouzvuku
a v nesvornosti mezi sebou šílí
a čest si vraždí vlastní bratři rodní.

Suché kosti.

Buš do skály a jistě tryskne pramen,
když v skále zajat v ňadru jejím zpívá,
však marná práce tvá i snaha lživá,
když prázdný je a suchý uvnitř kámen.

Chtěj v ledu točen rozdmýchati plamen,
vše marná je tvá péče účinlivá:
jen živ-li národ, je i píseň živa
a z jazyka pak přejde v svaly ramen.

Jen k sobě lásky víc a shovívání,
a místo krve budou padat růže
z těch zmozolených, uhnětených dlaní.

Pryč s předsudky a záštím! K sobě úže!
A skřivan jitra vzletne z českých plání,
a stará hrdost vstane v srdci muže.

Minulost a přítomnost.

Je povinnost, znát děje velkých dědů,
však směšné jest, hýřiti v zašlé slávě,
když sok vám sahá po poslední krávě
a v chatě hosty máte s nouzí bědu.

Když není cáru, skrýt hnis vlastních vředů,
je směšné, sníti o královském hávě,
o hrdinách, když rovni sžaté trávě
mdlí hynem v slabochů a lotrů středu.

Zní ovšem svůdně zvěst o minulosti,
však pouze přítomnost je ona lícha,
jež símě hanby nebo slávy hostí.

Té chopte se bez ilusí a smutku
a pak můž' vaše na dědy vzplát pýcha,
na kmenu starém zlatitý plod skutků.

Vždy na ráně.

Jsme v moři ostrov — kolem vlny ječí,
loď žádná s míru zvěstí nepřistane,
a vlny dmou se, vichr divě vane,
ti klnou nebi a ti v slzách klečí.

Jen otců zvěstí a jen otců řečí,
nám síla v údy zmalátnělé kane
a největší to zázrak tvůj, ó Pane,
že ještě žijem ve smrtelné křeči.

A denně hráze stavíme a denně
je nepřátelská vlna spláchne prudce
a smích a úzkost válčí v naší líci.

Vždy na ráně a v každé času změně
jak na Sionu valech jsme, v té ruce
meč obnažený, v té zednickou lžíci.

Procitnutí.

My mnoho chtěli a teď málo máme,
pták iluse k nám sletěl s peřím zlatým,
zpil pohárem se každý vrchovatým
a na bratra houk': S cesty ustup, cháme!

My snili dlouho, teď náš sen se láme,
nad nadějí svých pláčem lánem sžatým,
jsme seslabeni svárem jedovatým,
však neschopni jej střást, ač hříchy svůj známe.

My procitli a nyní zříme v bolu,
kol prázdného jak zasedli jsme stolu;
tu málo platno volat: Pomoz, Bože!

Spíš znovu začněm, nechť nás hanba hněte,
až práce růžemi přec v posled zkvěte
to naše věčné Záhořovo lože!

Dvojí prospěch.

Když nechcete — kdo můž' tu něco chtíti?
Přec pány vždycky budete své vůle,
jen jedno chtěj vždy každá vaše půle,
a věčné máte, nesmrtelné žití.

Z těch Svatopluka prutů posměch míti
jen může dětská všetečnost a zvůle,
jen držte se jich a co vryto v žule,
to vítr nemůž' spláchnout, ni déšť smýti.

V své duše svatyni měj každý váhy,
kde prospěch svůj a vlasti prospěch váží;
svůj každý uč se potlačiti záhy.

Ba vlastní raději rozbij ňader modly,
než Eumenid sbor srdce na zápraží
by Efialt zhled' neb Milota podlý.

Naše práce.

Dům chcete stavět? — Kde však základ máte?
Na trouchni popraviště a v lůně hrobů,
a snášíte sta věcí pro výzdobu
a šperk a tret a cety různé, zlaté.

Dřív hleďte, ať jen v práci vytrváte,
jež přečká zemětřas i živlů zlobu,
dřív zpevněte svor trámů, mříž i skobu,
než prapor k výši zavlá hvězdovaté!

A spadne-li kdo s lešení zle zraněn,
— jeť boj i stavba dílo naše spolu —
ať letí, čas je drahý, není prvý:

Tak démant vaší síly bude zhráněn,
neb co má věky přečkat, v trudu, bolu
být musí stkáno mozoly a krví.

Politická píseň.

Je ovšem hnusná píseň politická,
jí za štít když se krčí prospěcháři,
když s nestoudnou a drze vzdutou tváří
se nadýmá jak věštba mučednická.

Však svatá vždycky je, když čistě lidská
jak velekněz jde lidstva ku oltáři,
kde Volnosti! tvé věčné svíce září:
tu Sibylla z ní hned je athletická:

Tu rázem vztyčí se a ve prach zdeptá
vše pouta věků, v divých snech co šeptá,
před tím se tyran chvěje na svém loži;

Ta píseň v davy padne triumfálná
a hory sblíží, spojí moře dálná;
toť z Apokalypsy sám anděl Boží!

Co chceme.

My chceme s každým v svatém žíti míru,
jen každý, co nám svato je, ať nechá,
za vlastním pluhem ať jen každý spěchá,
v své hrudi měj si, jakou sám chceš, víru.

Chcem právo v životě — ne na papíru,
kde naše drahá řeč zní sladkodechá,
a píď nedáme z lánů otce Čecha,
v boj za ni obrníme pěst i lyru.

Chcem jako lidé žít — ne v boji stálém
své síly věčně namáhané mrhat,
jen v práci Sisyfově zřít svou slávu;

Chcem v stínu jít — ne věčným pouště palem,
chcem, kde jsme sázeli, též plody trhat,
a klidně, vnuk že jist, v hrob sklonit hlavu.

Snad přece!

Co můžeš, každý k velkému dej dílu!
Jeť oblázek i balvan v stejné ceně,
když láskou dán, a dávejte tak denně
přes tigrů řev i přes pláč krokodilů!

Zjev kladivo i péro svoji sílu
a štětec, dláto, muži dím i ženě:
Jen k práci, k práci, k práci neprodleně!
Buď z žuly celý život váš, ne z jílu!

A nepovolme! — Uměním a vědou
a prací rukou i výzpyty ducha
ať mozek vzkypí, lávou krev nám vzplane!

Snad žár přec vlijem v postavu tu bledou,
v tluk srdce vzpružíme, jež matně buchá,
a bídný Lazar v nový život vstane!

Jen spravedlnost!

Jen spravedlnost! — Nechcem ani více
a sami v boj se dáme s dějin tokem
i s budoucností, sami každým krokem
vlast uhájíme, jak své mládě lvice.

Jen spravedlnost! — Bojů do směsice
jež patřila by nezkaleným okem,
meč práva kladouc tam, kde štvána sokem
zas Vášeň začne zvedat hadí kštice!

Jen spravedlnost! — Není věru třeba
chtít lásky tam, kde nutno každým mžikem
o zítřek rvát se, k němu o kus chleba.

Jen spravedlnost! — Víc již nemůž' chtíti
v areně gladiator, s protivníkem
zbraň aspoň stejnou, souzeno-li mříti.

Credo.

Rci, tvoje strana? — Sloužím vlasti pouze!
Rci, tvoje heslo? — Smírná ve všem láska,
tou ztuží se, co láme se i praská,
tou démantem vzplá i ten křemen v strouze.

Rci, jaký cíl tvůj? — Žiju v jedné touze,
tam stavěti, kde boří zrádců cháska.
Rci, nepřítel tvůj? — Farizejců maska,
jež těžiti chce z bídy všech a nouze.

To budiž Credo příští generace.
Vše modly v prach, vlast buď vám pouze božství!
Můž' kvésti strom, jenž rozražený kiínem?

Vám žitím jediným buď pro vlast práce,
a nechť vám v ňadrech jiných hvězd plá množství,
vlast slunce budiž všech — a nezahynem!

Koruně sv.-Václavské.

Jak dlouho budeš truchliti v své schráně,
ó šperku zářný, symbole náš svatý?
Kdy v slunci, slunce sám, vzpláš přebohatý
na svaté hlavě v úkoj každé ráně?

Jak Michal s mečem v bleskné ráje bráně
kdy tebou nový věk nám vzplá a zlatý?
Kdy v hromu děl a zvonů plese vzňatý
dík českých srdcí třeskne v nebes báně?

Jak dlouho budeš v schráně svojí sníti?
Ne darmo našich drahokamů pálá
třpyt v obrubě tvé; v háravém jich plání

Hle, naše láska — rubínem tam svítí,
je věrnost safír, smaragd naděj stálá
a perla — naše tiché odříkání.

Naší řeči.

Ty v »Hospodine pomiluj ny« svatá,
ty věčně živá v písni Václavově,
ty studno něhy, krásy v každém slově,
ty nehasnoucích vznětů výhni zlatá!

V Husitské písni bleskem bouře vzňata,
ve vzletu orlím a ve síle lvově,
ty žalující v dumě Kollarově,
ty slz a krve číši vrchovatá;

Ty jak noc tmavá, jak den mnohobleská,
jak žula tvrdá a jak chleba měkká,
ty drahá, svatá, zářná řeči česká;

Křte ohnivý a sladkých zvuků lázni,
ty ptáku, vílo, oři, věkověká
ty sfingo, jakou chvím se o tě bázní!

Naděj lidu.

Kde je tvá haluz, divuhodný ptáku,
ó naději ty lidu věčně živá?
Po mezi pasák tvoji notu zpívá,
ji plavec šeptá na své lodi vraku.

Zří nadšen tebou věštec do oblaků
kde fatamorgana snů jeho splývá,
a v klasech bouří rozmlácených dívá
se rolník za tebou, třpyt slzy v zraku.

Ó veslo tonoucích, buď dále s námi!
Ó kotvo, zapusť v hruď nám všecky zuby!
Ó hvězdo jitřní, neustup leč zoři!

Jen tebe máme, bez tebe jsme sami
a zřítíme-li se přec do záhuby,
za námi teprv skaň a zhasni v moři!

Naše píseň.

Je smutná píseň, která pouze káže;
líp kdyby mohla hráti pochod k skutku,
ne v krvavou a násilnickou půtku,
kde zvedají se s mečem v ruce paže,

Leč v zápas ducha, který k sobě váže,
a k radosti, již kryje popel v smutku,
a k naději, jež v prvním k činu útku
jen po zdaru a rozkvětu se táže.

Pak v ruce palmy, vavřín ve své kštici,
by mohla zářná chodit ulicemi,
a zpívat Hosana své vítězící!

Teď pouze zrak svůj plaše kloníc k zemi
nad rozbitou se choulí popelnicí,
skřek marný k Bohu šle, jenž v mraku němý.

Epilog.

Ne co jsme mohli, však to, co jsme chtěli,
buď souzeno, až vlna budoucnosti
se přes nás převalí, až vazeb prostí
se hrdý národ vzletna k výši smělý.

A jestli slunce příštích věků zbělí
jak dědů rovněž naše v poutech kosti,
vnuk šťastnější měj na té vůli dosti,
neb tou se pouze měří člověk celý.

Co chceš, to jsi. Tvá vůle buď tvé žití!
My chtěli velkost, pravdu, dobro, sílu,
a velká vůle často skutky předčí.

Když nezdaří se chmuru proraziti,
ať škleb se třeba snoubí tvému dílu —
i padlý titan nad Zeva je větší!

CYKLUS II.

ALOISU JIRÁSKOVI.

Apostrofa.

Ty srdce mého lidu, loutno zlatá!
čí prsty, žel to, v strunách tobě hrají?
Jen vzlyk a ston, skřek plachý vydávají,
jak můž' jen bolest, zoufání a ztráta!

Ty srdce mého lidu, váso svatá!
Žel, vůně ducha, jež se v tobě tají,
že chátře v posměch marně vyvětrají,
co plivají tam ústa její klatá.

Ty srdce mého lidu, rajský ptáku!
jenž nosil prorokům chléb ve zobáku,
chléb síly, jarosti a poesie;

Kdo otrávil ti pastvy tvé a zdroje,
že's oněměl, že pouze křídlo tvoje,
zkad stéká krev tvá, žalně v nebe bije?

Zas nový boj.

Prch' svátek náš a nový boj zas v proudu,
jak proti celku tak i proti sobě.
My budem ještě rváti se i v hrobě,
ten chytne prkno rakve a ten hroudu.

Vztek náš plát bude v popelu a troudu,
dál čelist bude skřípat, pěsti obě
se zatínat, hnát o hnát praštět v zlobě,
my na posledním rvát se budem soudu!

Ne o principy — jen o formu jejich,
ne o ideje — jen o jejich fráse,
ne o povahy — jen o jejich masky;

Ký div, když stonem času ve peřejích,
jenž valem hřímá v zbortěné nám hráze,
k jichž zpevnění vše máme — kromě lásky.

Stará kletba.

Ni o čtvrt hlavy nesmí nikdo větší
být v našem středu — ihned kámen za ním,
a slinu za kamenem s šklebem, láním,
a za slinou splav otravných hned řečí.

Tak se všech stran to skřípá, sviští, ječí,
zří každý s nedůvěrou, s pohrdáním
neb v resignaci, a když sáhne k zbraním,
na bratra v sobecké je tasí křeči.

A čím ta všecka malá naše sláva?
Míň nežli žalmistova polní tráva.
Čím jednotlivce úspěch? — Žert jen malý.

Co my se rvem a škorpíme jak děti,
ta v skutku velká, Vlast, v zlých šípů změti
tvář bez obrany v závoj vdoví halí.

Ideál a idol.

Děd ideál měl — vnuk má idol pouze.
Toť celý rozdíl. Ideál je ryzí,
žel, v sobectví když masce zcela zmizí,
kam strhne špatnost jej či krutá nouze;

Je idolem pak, křemen v žití strouze,
ne zářný démant s paprskovou přízí,
ne orel, slunce jenž se dotkne řízy:
jen oškubaný pták je na motouze.

Jeť idol sprostá modla, jež se šklebí,
své zžírající děti, stále lačný
ať Momus příšerný, ať Moloch mračný.

A čím víc krmen, víc má zapotřebí;
co ideál vše bratrům zanechává,
jde světem, žití láme chléb a dává.

Vere novo.

Ta tvrdá česká země udupaná,
rci, odkud béře svěžesti a síly,
v květ všady že vzplá růžový a bílý
a ještě věří v příští svého rána?

Neb jinak sedrána již, vyčerpána,
plen cizích, kteří zevšad po ní střílí,
plen vlastních, již se nad ní v boji chýlí,
by dávno klesla, laň se všech stran štvaná.

Zem věří v jaro. Mějme také víru.
Však země slunce má, jež divy koná,
kde naše slunce? — Buď jím, lásko svatá!

Ty veď nás k vesně, k volnosti a k míru,
buď sluncem, ať omládnem jako ona,
ať našich skutků žeň je vrchovatá!

Pravá vlast.

Ty hvozdy, lesy, role, řeky, nivy,
vzduch nade vším a kolem slunce v stínech,
to ještě není vlast — ta pouze v synech,
již láskou k ní jen konat mohou divy.

Zem jiným klas, hvozd jinému dá dříví,
ba stejně plodů dost mít bude v klínech
i pro cizince; vlast je pouze v činech
svých dětí, pokud chtějí býti živy.

Na Baltu posud staré buky šumí,
kde svatyň Svantovíta, staré dumy.
Klas roste, dýchá květ a ptáče zpívá.

Tlí v mrtvých knihách zkazky minulosti,
tlí v starých hrobech svaté dědů kosti —
Vlast jest jen v krvi živých synů živa!

K prvnímu květnu.

Ruch mladé Vesny všem ku srdcím sahá.
Chce lidstvo také jaro svoje míti,
chce kvést a plát, chce vskutku jednou žíti,
chce vědět, co je úkoj, rosa, vláha.

Též dělník v světlo prsa noří nahá,
pot stírá na čele, jenž perlou svítí,
zří v mlze pohár, touží z něho píti,
a hledí výš v snech přeludů a blaha.

Jsme všichni dělníci, ať rukou, duchem,
s všichni hlásíme se ku životu.
Ó, lidský duchu, z prachu se již zvedni!

Však sebe znej a uvaž: prací, ruchem
chce oddech získán být, bez lávy potu
i svatvečer sám byl by tobě všední.

Náš život.

Dnem každým národní náš život celý
se vyhraňuje, proces to je tuhý,
než granát jeho tryskne v nach a duhy
a stvrdne a se v jádro pevné scelí.

Rmut musí ven i skvrny, než se stmelí
vše ryzí prvky, stále širší kruhy
ty musí zabrat, cizáctví než pluhy
když najedou naň, že ho nerozdělí.

Jas musí míti tento granát rudý
i ostré hrany. Ký div, při té práci
že mnohý raněn, mnohý vykrvácí.

Však jaká záře v český obzor chudý
pak tryskne z něho bujaře a skvěle,
jak ručej krve z čela nepřítele!

Živí mrtvým.

Ó, velcí mrtví, které země halí
v svém nitru žárlivém, kteří jste zřeli
v ten zázrak vzkříšení, jímž národ celý
jak Lazar povstal, zda jste přemítali,

Že pouze v zápas, boj, shon neustálý
má stavět nahá ňadra, kam dští střely,
by vnuci vaši stejně jak vy mřeli,
co vyplnění zoře stále v dáli.

Ba nevím, kdybyste dnes po půl věku
vstát mohli zas a vidět naši půtku,
rod po rodu jak zvolna v hrob se chýlí

Bez výsledku, bez úkoje a léku,
skráň v rubáš byste zahalili v smutku
a zasteskli: Tak jsme to nemyslili!

Mrtví živým.

Ba ovšem nemyslili. Naše oči
zář plnila, než smrt je pro vždy stiskla,
z té radosti, jež ve srdcích nám blyskla,
jak slunce po noci když z mraků skočí.

Tak za vámi se naše touha točí,
tak duše o vás po zprávách si stýskla;
o rakev sotva první hrouda třískla,
se ptáme každého, kdo v stíny vkročí:

Jak pokračuje velké dílo naše?
Je lid náš silný? Bude v Čechách lépe?
Dřív směle ptali jsme se, teď již plaše.

Dřív bázní chvěli jsme se — teď již studem,
zář naše hasne, v tmě se octnem slepé,
a brzy po druhé již mrtví budem.

Česká bída.

Je všady. Na každém se choulí prahu,
chléb každý znechutí, v číš každou plivne,
na každou kořist zdaleka již kývne
a žárem každou vysuší nám vláhu.

Hned u kořene podtne každou snahu,
sny umělců zamíchá v směsi divné,
je snětí v klasu, jedem v míze živné
a balvan, jenž se v každou svalí dráhu.

S ní největší náš boj a nejhroznější,
ji stokrát zdolej, vstane vždy den ke dni,
je mozolů tvých, tvého mozku katem.

Nás ovíjí jsouc rovna ku hroznejši
a drtí jako hora — blíž však hledni:
Ta hora bídy hoří živým zlatem.

Meditace.

Nač postavil's nás v národů šik, Bože?
Ne za šašky přec nebo za posluhy!
Proč tedy stále tento žernov tuhý,
chléb okoralý, slzou vlhké lože?

Proč v hrudi vlastních bratrů steré nože?
Proč ve snách pouze nové slávy duhy?
Proč v myšlénkách jen k novým činům vzpruhy,
když jiným při všem jsme jen za rohože?

Proč jiskry ducha dal's do české lebky?
Proč sílu, křepkost vložil's v svaly naše,
když poroba nám stojí u kolébky?

Zda nebylo by lépe pro nás, býti
jen tupým davem, jenž v jhu schýlen plaše
se ohlíží, rád, když jen může žíti!?

Jiná meditace.

Ó, žíti jako národ volný, který
sám určuje si dějinami dráhu,
se moci rozmáchnout od svého prahu
a moci na vše rozletět se směry;

Mít syny reky, reků matky dcery,
jíst volně vědy chléb, pít krásy vláhu,
v klas vidět růsti každou zdravou snahu,
v den vidět růsti každý soumrak šerý;

A umírati s jistotou, že dětem
je zaručen týž blahý život na vždy,
že děd i otec nekrušil se darmo;

To Tantala číš, kteréž zprahlým retem
se dotýká z nás v smutné chvíli každý,
by *dvojnásob* všech těžké cítil jarmo.

Pierroti svobody.

Je velká naše pře a musí ráno
vzplát v naší noci, o tom není sporu;
však velkým jen lze dějin do mramoru
rýt skutky, co má pro věky být psáno.

To jedině buď Bohu žalováno,
že mužů silných, dělných všemu sboru
se v čelo staví v planém rozhovoru
dav šašků stejně služných v »ne« i »ano«.

A dobrý národ poslouchá a tleská,
co pierrot se na tribuně sviji
v svých ošumělých frází směšném krámu.

A nemá odvahy ta duše česká
vstát jako Kristus, mstitel s hrdou šíji,
a vymrskati šarlatány z chrámu.

V dómu Svatovítském.

Zas k tobě vždy se noha ráda vrací,
ó dive, symbole náš věkovitý,
kde minulost spí a kde život hbitý
se denně jeví v neunavné práci.

A jak se oko v směsi fial ztrácí,
jak v barev skle se lámou slunce svity
o mrtvých králů meče, přilby, štíty:
zlých pochyb démon zkrušen v prach se kácí.

A naděj rostouc křídla připíná si
a letí v čas, kdy dostavěný cele
znít budeš zvonů jásotem a davů,

Kdy koruna, tak sirá dlouhé časy,
vzplá lidu štěstím na posvátném čele,
v svou vrátí se, nám nesouc novou slávu.

Spící Praha.

Již půlnoc balvan tmy své z dálky valí,
již spící město zahrnula v stíny;
vše mrtvo, jak by řeky do hlubiny
sjel denní ruch, i věže mlha halí.

Tou svítilen se matné světlo kalí;
pilíře mostu kreslí černé klíny
do spousty vln, spád jejichž těžký, líný
zní, jak by mrtví z hrobů rozmlouvali.

Jak zříceniny tmí se řady domů,
jak trosky rysy věží, kytky stromů,
po kterých Noci obrovská dlaň sahá.

A maně stará báj se v mysli zdvihne,
kdy vozka stane v poušti, bičem švihne
a řekne si: Zde stála druhdy Praha!

Stará kletba.

Na žití našem stará kletba leží,
jež otravuje každý cit a chtění,
ji tušíme, snad její vyslovení
by draka sklálo ve prach, jenž ji střeží.

Jak hromovitý úder zvonu svěží
by signal vlastí letl v okamžení:
Dech síly, volnosti! »Již kletby není,
jež držela nás věky na otěži!«

Však vyslovit ji! Jak princ z pohádky
kdo myslí, cítí, obchází kol bledý,
pěst vztekem zatíná neb hyne v pláči.

A kletby kouzlo trvá, ve zmatky,
jež houstnou v neprostupný oblak šedý,
žhnou výsměchem a šklebem oči dračí.

Jiřímu Brandesovi.

Děl's: Ukrytá že v lidu našem síla,
jež náhle mohutnými šlehá blesky,
že jako chrám jsme, jehož krásné fresky
barbarská ruka pro věk zabílila.

Však clonou vápna, jež ty divy skryla,
dál tvarů, barev dávné arabesky
se rýsují, v budoucna temné stezky
že síla ta nám cesty vyzlatila.

Za krátký čas to stihnul's orlím zrakem,
co domácí sok nezřel řadou věků,
co krylo mlhou se a záští mrakem.

Ty's předsudků strž hbitým přelít' ptákem,
ne darmo sluješ Jiří, světla reku,
Ty dobře chápeš, jak zlý boj náš s drakem.

Přání.

Než zavru k poslednímn spánku oči,
to aspoň chtěl bych viděti jen z dáli,
že smutku mrak, jenž naše nivy halí,
ustoupí slunci, jež k nám pro vždy vkročí.

Že poslední to zrno na klokoči,
jež mozolnou tu českou ruku pálí,
se sveze, žernov do prachu se svalí,
jenž hněte nás, že Čech se doma zočí.

To aspoň, aby rtové nemusili
se denně chvěti zoufalým tím slovem,
jímž gladiator do areny vcházel;

Bych nebyl v posměch vlastních snů a síly,
bych neviděl vlast celou jedním rovem,
kam kosti dědů se smíchem syn házel.

Staré věštby

Jak v ucho zní ty dávné věštby staré,
hned nová naděj do srdce se vrací:
ó mythu drazí, bělokřídlí ptáci
nám holubice buďte v jitro charé!

Zpět draku, zlobo a zpět zmije, sváre!
Když vnuk se marnou tužbou utrmácí.
jak zvony jitra zněte v jeho práci
a vlijte v svaly víno síly jaré!

Vy nelžete, neb zbásnila vás víra,
jež z hymny Vojtěcha i z Václavovy
i z písně zněla starých Táboritů.

Kde víra, tam je síla, život nový
tam pučí zas a mdloba, jež hruď svírá,
jak noční stín mře v jitra plesném svitu.

Blaho lidu.

Chci blaho lidu!« volá hlučně jeden,
»ať mně jen svěří svojich dějin stezky,
já rozžehnu mu pravé ducha blesky,
já ukáži mu, kudy cesta v eden.«

— Jej, lide, neslyš, budeš v scestí sveden,
já pouze třímám svaté pravdy desky,
já pouze lék mám v hoře tvé i stesky,
prut čarovný, jenž v máj tvůj změní leden! —

V tom zmatku hesel všech o blaho lidu
lid mlčí. Tak as Heraklovi bylo,
když chlívu Augiova uzřel bídu.

Skřek stran a hesel víc jej nevyplaší,
on přemýšlí, že očisty své dílo
začíti nejdřív musí — s Mesiáši.

Finale.

Dost žalob mdlých. To síly k skutku nedá.
Já chtěl jen říci, v snaze dlouholeté,
v tom boji úporném co tak mne hněte,
neb všechněch běda jesti moje běda,

Ať s mečem bleskným se již hrozný zvedá
duch zmaru, jehož kštice blínem kvete,
za písní mou ať ústy vichru smete,
co u hluchých si darmo ohlas hledá:

Mně lhostejno. Pro potlesk není psáno,
v čem krvácelo srdce k smrti zdráno
tvé, Vlasti moje, čekající ráno!

Ba bude líp, můj zpěv, až stihnem břehy,
kam spějem bouří a vichřice šlehy.
když bude stráž, již zasypaly sněhy!

PANTHEON.

(1880–1883.)

VŠEM,
KTEŘÍ MYŠLÉNKOU, SRDCEM A SKUTKEM
POMÁHALI BUDOVATI DIVADLO NÁRODNÍ!

První a třetí část básně této nejsou obecenstvu novinkou; první vydána obětovností pana nakladatele v krásných dnech roku 1880, kdy všeobecné nadšení rozohnilo mysli ku posledním sbírkám na dostavění Národního divadla, třetí část napsal jsem, požádán přítelem svým, dramatickým umělcem panem Šmahou, hned po požáru v srpnu 1881. Pan Šmaha přednášel báseň mou v četných kruzích a jest známo, jakých získal tenkrát úspěchů a výsledků. Mezi tím vznikla část druhá, a nyní, kdy stojíme na prahu po druhé dovršeného díla, část poslední této básně.

V Praze, v srpnu 1883.

J. V.

1880.

Věž rostla k nebi stále větší, vyšší,
již ztrácela se v nadoblačné říši,
kde orel, vzduchu král, se míhá bodem,
a každou chvílí rostla, každým schodem,
spiralou děsnou vystupujíc k nebi,
v strž mraků nad ně černější se šklebí,
a září svou se směje slunce zlatu.
Již hrdě řekla »bratře!« Araratu,
jde výš a výš, již mraky po ní chodí,
v jich spoustě zdá se obrovskou být lodí,
a nad ně roste ještě očihledě.
Však větší spousty železa a mědě,
a zlata, stříbra, bronzu z všad sem valí,
balvany kutálejí, tešou skály,
do žhavých výhní řinou spousty kovu.
Dnem novým opět začínají znovu
a věž nad nimi, přízrak fantastický,
se mračí zpupná; veliký duch lidský
z ní mluví silou, nadšením a vzdorem.
Velbloudi dole, mračna táhnou horem;
vše pracuje: rýč, kladivo i dláto,
sta divých turů v krotké jho jest spjato,
vše v potu, tváře žen a mužů záda.

Již bude hotova. V tom začla váda,
čím kryti střechu.
Nekryjme ji ani,
tak řekli jedni, naše pohrdání
nechť vidí bůh! Bez trámů, bez závoje,
ať vždycky volně ve hvězd zlatých roje
nám volno vstoupit věže na cimbuří!

Jen pokryjme! Bůh, který v mraku zuří,
se bude mstít a hromy na nás sřítí
a kameny a těžké krupobití.
Nuž stavme těžkou střechu ku obraně,
ať trámy z kovu na každé má straně
a z kovaného železa ať stropy,
by zlomily se o ně blesků kopí!
Ne, řvali jiní, střecha budiž zlatá,
by v slunce vzchodu jako výheň zlata
svým leskem slunce přezářila, trámy
kol kryty buďte pouze drahokamy,
by hvězdná noc tu krásu záviděla.
A v středu jejím trůn měj zlatoskvělá
a gigantická socha Molochova!

Jak, Molocha? zavzněla jiných slova.

Tam Gog stát bude! bouřil zástup jiný.

Spíš touto pěstí padne v zříceniny,
co stavěli jsme! zařval zástup druhý:
my nejsme Molocha ni Goga sluhy,
tam musí státi oltář Astaroty!

A zvedali již mlaty, nože, hroty,
a začla vřava, bouře, křik a zmatky.

Věž naše jest, my ani o krok zpátky!

Ne, naše jest, my spíš ji rozbouráme!

A začlo vraždění, sta kladiv láme
se o sta štítů, bitva stále věčí,
tu ve zmatku tom vrhla ruka něčí
hořící hlaveň do vnitř věže v děsu.
Vše prchalo do polí, v stíny lesů,
vše v zmatku hrozném, jaký nesvár sije,
a v noci u mrtvol jen šakal vyje
a křičí sup, věž padá v zříceniny;
jak duchové jdou přes ni noční stíny,
hvězd záře tam zří ironickým zrakem,
a s nebe dolů Bůh se dívá mrakem.

*

Co s touto bájí? Vždycky připadá mi,
když Vltavskými vidím nad vodami
se vznášet k nebi zlatem plápolavý
náš Pantheon, tu hvězdu, ve mrak tmavý
jež našich bojů svítí jasnou září.
Nechť vlny půtek dmou se a se sváří,
ta stavba klidným úsměvem vždy kyne;
kolem ní život mnohotvárný plyne,
sta otázek a zájmů v jedné směsi,

boj, obrovskými jehož pod kolesy
se svíjí život náš a naše bytí.
A v tísni ran, jež jako krupobití
nás perou, proti osudu, jenž slepý,
my začli stavět dóm ten velkolepý,
ten Pantheon, tu archu, holubicí
z níž vzletnout má duch český, vítězící
a zavolat: Já žiju! ve tvář světu.
Jak gigánti, ve vzdorném mysli vzletu,
věž Babelskou vztyčili proti nebi,
my proti losu, jenž se na nás šklebí,
a proti předsudku, s kterým se bijem,
ten chrám vztyčili na důkaz, že žijem.
On první jest, co vskutku svého máme,
sem s zbožnou myslí všichni zaletáme,
nechť naše snahy vlnami se tříští,
v něm zříme velké jitro svého příští.
A dokud chrám ten k hvězdám neční celý,
my nežijem, nás ještě hrobu ztmělý
vzduch oblétá a balvanem nás tíží.
Jen v jeho dokončení nám se blíží
den první vzkříšení, den první slávy.
On zlomkem jen — jsme tělo beze hlavy,
On troskou jen — vše jiné v niveč taje,
na nás se splní o Babelu báje.

*

Já hoch byl, když jste kladli základ k němu.
Ó tenkrát ještě věřili jsme všemu!
Nám naděje na skráních nesly duhy,
leč od té doby v sen jsme padli tuhý.

My víru ztratili a lásku k práci
a zapomněli v tupé resignaci,
čím dlužni jsme svým otcům a cti svojí.
Zlá přešla léta a budova stojí,
teď nelze opustit ji, musí záhy
nám pohostinné otevříti prahy.
V ní musí brzy české slovo zníti
a svědkem být, že žijem a chcem žíti;
neb jinak v hrob jsme jednou vstoupli nohou
a Jungmann s Kollárem nás zapřít mohou.

Již musí státi, čas jest svrchovaný!
Ó láskou svojí otevřte jí brány;
kdo mnoho dá i kdo můž nejmíň dáti,
má v srdci hvězdu, jež mu bude pláti
po celý život radostí a plesem.
Nuž srdce otevřte, co s láskou nesem,
byť halíř, na skvosty se může zvěčit
a pravnuci vám budou blahořečit.

*

Nuž stavte, stavte, stavte bez ustání!
Vždyť stavíte svůj život svojí dlaní,
vždyť sobě přístav klenete i asyl;
co nesvárů duch jedovatý zkazil,
ať vykvete zde budovou tou znovu!
Sem štětec, dláto, dumu básníkovu,
jen neustaňte, ruce neskládejte,
co máte, všecko na ten oltář dejte!
Groš vdovy, zlato knížat, zrní klasů,
vy, ženy, dejte drahokamy z vlasů,
a kdož nemáte nic, vy dejte slova,

hlas nadšení, jímž síla Samsonova
se vzkřísí v nás! — Zde buďme národ jeden
myšlénkou vlastní budoucnosti veden,
u toho prahu aspoň buďme bratry!
Bych vichrem byl, nad Šumavu a Tatry
bych rozlet' se a hřímal do sta hrudí
tím hlasem věštce, který kostry budí:
Jen dejte brzy chrámu tomu všecko,
sny umělci a modlitbu svou děcko,
jen dejte hojně a jen dejte brzy!
V své štědrosti zde každý může být drzý.
Když dostavíte, ze sedmi hlav draku
tu největší tím utnete a vraku,
jímž život náš je, kormidlo zas dáte!
Jen stavte dál — jen sobě pomáháte!
Vše proti nám, my tedy buďme spolu!
Víc stavíme než chrám svůj, než svou školu.
Své zlato šlechtic poskytnouti váhá,
tím větší vaše píle buď a snaha.
Kněz odepřel vám svoje požehnání.
Nuž stavte, stavte, stavte bez ustání!

*

Zda báj či pravda, nevím — bájím tedy.

Chtěl Žižka sbořit Prahu, naposledy
svou Rokycana hleděl výmluvností
jej obměkčit, vše darmo! Dumy hostí
skráň vůdcova a ruka palcát třímá,
a vidět jest, jak v duši mu to hřímá,
jak brzy váha hněvu jeho padne
a v zříceninách pohřbí město zrádné.

Chtěl odpovědít — ale duma nová
na okamžik jej oloupila slova.
Stál zamyšlen; on viděl, ač byl slepý,
před sebou město, pohled velkolepý,
ne Prahu Karla, ale Prahu příští.
Sta štítů, věží ve slunci se blyští,
sta lomenic se tiskne ve chumáči,
sta oblouků se v řeky vlnách smáčí,
zřel město jiné nádherné a věčí
a v středu jeho chrám, jenž všecko předčí,
stál ohromný a patřil do Vltavy
a na vrcholu ohněm plápolavý
nes' hřeben zlatý hrdě v mračen kraji;
on nevěděl, co budova ta tají,
však cítil věštím duchem, že tam blesky
je vryto vše, čím celý národ český
jest, dýše, žije, doufá, věří, bádá;
on nevěděl, která to věků řada
se objevila před ním, on jen tušil.
A velikosti cit mu srdcem bušil,
on věděl, město ověnčeno slávou
byť jednou byla pláň porostlá travou
a plna trosek, býlí, rumu, štěrku,
že tento chrám v svém velkolepém šperku
zde zůstane jak archa nad potopou,
v kterou duch český celou před Evropou
květ snů svých složil, snahu svojich činů
a velkou obětavost vlastních synů;
to viděl vše a oči v rosné vláze
děl: Budiž tedy, rád odpouštím Praze!

*

Ó kněžko, kteráž s Vyšehradské skály
jsi zřela v proudy věků, jak se valí,

ó věštkyně, tys jistě v časů lůně
ten zřela Pantheon, v němž na svém trůně
duch český tvýma zas promluví rtoma.
ten svatý krb, kde všichni jsme zas doma!
Již vyplněný brzy sen tvůj bude.
Ta popelka, lid český, dítě chudé
svou krví staví, co tys v duši zřela:
již k nebi trčí střecha zlatoskvělá
a pyšným čelem hvězd již dotýká se
a pod ní všichni jeden národ zase
ti žehnají, ó matko, slzu v oku;
a ve Vltavy stříbronosném toku
to vře a hlučí nad vln tiché pláně,
zas víly dávné pozvedají skráně
a diví se, co ve vlnách se shlíží,
ký kolos, jaký chrám se k mrakům blíží!
A staří bozi, v skále Vyšehradu
již zakleti spí, v tajnou rychle radu
se shlukují a ptají: Co se děje?
Hle, proti nám se nové slunce skvěje,
nad řekou proti dómu z mlhy vzrůstá.
Den vstává již, tma rozprchla se hustá,
náš národ žije a zas sobě věří!
A v Blaníku do skal pochmurných šeři
s tou zprávou sletla čilá vlaštovice
a rekům tu zvěst vypráví; ti spíce
hned nevěří, pak pozvedají hlavy
a vůdce ptají se, zda čas již pravý,
a šedou hlavou kyna on dí vážný:
Ten chrám, když v městě pozvedá se strážný
a dostavěn svým zlatým čelem blýská,
pak chyťte štíty, jistě doba blízká!

1881.

Spí Praha. Noc ji halí stínem tmavá.

Kde jsme, ó písni? Sotva rozeznává
tvůj božský zrak tmy kolem Vzduch je sytý
jak vlhkou plísní. Hmatejme! Jak štíty
skal obrysy do šera výš se tyčí.
Jsou zdi to snad? Děs v mojí duši klíčí —
a ty zůstáváš němou, dcero bohů!
Zrak navyká již tmě a zvolna mohu
cos rozeznávat, v oblouk jak se klenou
zdi mohutné. Jdu dál a s rozechvěnou
zřím duší skalné, obrovité tvary.
Jak zazděny jsou, rozeznávám čáry
i hmatám po nich. Vlhké jsou, snad pláčí.
Ó balvany, vy němí, tiší spáči,
ó noci, v klínu tvém spí ticho smrti!
Ne — naslouchám. Jdu dál — V tom sklepě škrtí
zde světlo tma a vítězí. Zrak vidí,
dno země lepší není než svět lidí.
V tmě stojím zas, mne nejistota mučí.
Dál kroků několik — slyš, cosi hučí.
Mluv, písni má, ty mlčky patříš k zemi.
Jsi mezi balvany též balvan němý?

Co dělat? — Naslouchám. — Huk známý uchu:
Cos pláče, zpívá, volá v tomto ruchu,
cos lichotí se a cos klne v hněvu,
cos vábí k nadšení, cos láká k zpěvu:
to vlny jsou, to známý zpěv, to řeka!
Jdu podle zvuku, slouchám do daleka
a v duši mé se dní, znám tyto dumy.
Z všech světa řek jen Vltava tak šumí,
to její pláč, v němž hymna s elegií
mé vlasti slzné perly v kadeř vijí,
to řeka naše. — Dnes však žalem kvílí.
Mé ucho v bázni k zvukům těm se chýlí
a ruka hmatá chladném po kameni;
cos cítím pod prsty; jak světlo denní
by šlehlo v sklep ten, zrak se náhle šíří.
Pták myšlenky v mé hlavě křídlem víří,
blesk sjíždí v duši: Světlo! světlo! světlo!
Tma prchá, kudy její křídlo letlo,
tam zůstal šer, a nyní v řeky stenech
číst nápisy již mohu po kamenech.
Zde ‚Blaník,' ‚Tábor' tam a ‚Radhošť' s ‚Řípem'.
Ten zazděn zcela, ten vyčnívá cípem.
Mně jest, jak čeť bych ve kronice dědů,
stud, bolest chví mnou tomto při pohledu
a radost zase, nebo cítím s plesem,
co k noci praví balvany:
»My nesem
na skráni svojí dílo hodné věků,
my nesem maják proti bouře vzteku,
my nesem hradbu tvoji, duchu český,
tvůj Pantheon, kde jásot, hněv i stesky,
tvůj rozmach světem, tvoje žilobití,
tvá krev, tvůj mozek, tvoje celé žití
se soustředit má v světle idealu!

Stůj, poutníče, ty nevidíš zde skálu,
ty vidíš titanů zde spurných svaly,
již skuti v propast paže ve kruh spjali
a nesou na nich božské dítě: Světlo!
Tma kolem nás, nic tady, co by květlo,
leč kamenných těl našich mocné žíly,
ty vytrvají, v nich ten výbor síly,
jež odolala vrahům po staletí,
již cenil děd, již nemají víc děti.
Jsme obři, otců krev ta po nás tekla.
Jsme svědci, vlasti, slávy tvé i pekla,
jsme kosti tvé, jež osud věky drobil.
část duše, již duch zloby nepohrobil,
jsme oltáře. Ó koruna ta skvělá,
jíž věnčí teď se doba vaše ztmělá,
jest sluncem jistě, ale jste vy pole,
jež, když zaplane nad ním v aureole,
se rozpučí a vydá zlaté klasy?
Zda jdete věkem práce k věku spásy?
Zda k hanbě snad a studu, k ponížení
jste nevybrali nás? Ó naše snění
kdes v tiši hustých, rozšumělých lesů,
kdes v chladných loktech příkrých, dumných tesů
tak sladké bylo v ptačích písních, v trávě!
Nás vyrvali jste, vezli jste nás v slávě,
my vaší vesny zpití poesií
jsme ochotně svou skalnou shýbli šíji
a břímě rádi vzali na své plece.
Ó tenkrát hora vyprávěla řece,
luh jásal vaší radostí a skály
ty vaším nadšením jak v zlatě plály,
my poprv čest svou cítili jsme s plesem.
A prchla léta. Dnes již břímě nesem,
jsme hrdi na ně více než vy sami.

Ta koruna, již ducha drahokamy
jste ozdobili, naše jest, ji třímá
náš obrovský kruh, který obejímá
dnes minulost, v budoucnost patře zítra.
Ó hvězdy zapadlé! Ó zoře jitra!«
A z hloubi řeky znělo to jak vzdechy,
pláč Libušin: Ó Čechy! Čechy! Čechy!
Hněv Táborův však jakby zkamenělý
byl v balvanech zas zabouřil a děly:
»Lid pravil k nám: Náš shon vás ze sna budí,
ó vstaňte, spáči! Balvany, jsme chudí,
však pojďte, z kamení se stane chleba,
kterého duším nesmrtelným třeba,
a bohatství — to dostaví se láskou.
A stalo se. Hoch s písní a kmet s vráskou,
muž s dlaní mozolnou, rád každý dával,
zdroj lásky vaší vyrost' v moře nával,
jenž strhl vše a slovo jest již tělem.
Dnes činí ta stavba v mraky zlatým čelem
v svět, vášně, v mraky, kde se vichry sváří,
z ní lidu sláva, síla, velkost září!

Kéž je vám štěstím chrám ten velkolepý!
Svět nepřeje vám, osud ten jest slepý.
Ó znejte sami sebe, sebe ctěte,
pak teprve štěp vaší slávy zkvete;
však pomněte, my, již zde spíme v klidu,
jsme tady bdělí strážci práva lidu.
Vy spící z lůna země jste nás vzali,
nuž vězte, co jste zde v nás upoutali:
v nás otců síla, hněv a vzdory trůní,
v nás ještě podnes bouře vozů duní,
na kterých Žižka jezdil českou vlastí.

My zřeli Husa, velekněze, pásti
lid chlebem rovnosti, a z Řípu paty
my nesem Čecha nohy otisk svatý,
my věky svědci byli vašich bojů,
my šum slyšeli našich řek a zdrojů
a stopy blesků máme na své skráni,
my písní vil a duchů odchováni.
My žijem. Čekáme zde trpěliví,
a rádi ponesem v tmě, vlhku, sniví,
co vložili jste na tuhá nám bedra.
Však hleďte v tísni bojovného vedra,
když v tento chrám lid znaven svojí prací
se uteče, ať povznesen se vrací,
ať větším cítí se a hodným dědů,
ať nezoufá a kráčí stále k předu!
Ó slyšte naposledy naši radu:
Hněv obrů dali jste si do základů
a zradíte-li, co lid od vás čeká,
pak vzepřem se a rozvodněná řeka
náš vzkypí hněv, pak se svých beder střesem
ten století div, k němuž zříte s plesem.
Chcem velkým sloužit jen a sotva budem
pro vaši hanbu zardívat se studem!«

Ten dozněl hlas a klenba byla němá,
já vzchopil se jak ten, kdo sílu nemá,
ač velkou vůlí plane, k cestě zpátky.
Ty balvany se zdály z divné látky
plát šerem, jako z mozku, jako z krve
by zkameněly, ale život, prve
jenž bouřil v nich, ten zakletý v nich zůstal.
Já klopýtal a strach můj stále vzrůstal,
já viděl v zadu shlukovat se v tvary

pochmurné stíny, já zřel, očí žáry
jak míhaly se v hloubi. Hlahol řeky
rost' jako orkánů řev, jakby věky
v něm mluvily a klnuly a lkaly.
Kam sáhl jsem, ty přísné němé skály
se v paže měnily a já jsem cítil,
jak hýbají se, nápis na nich svítil,
jak pochodně a jak vlasatic vlasy.
A z hluboka se ozývaly hlasy:
Ó Lipany, ó Praho, Horo bílá!
A řeka úpěla a děsně vyla,
jak stádo vlků když se svíjí v hladu,
a bušila té stavby do základu
jak pěstí, řvala: Já jsem mrtvol plna!
Kam šlápl jsem, tam tryskla krve vlna,
krok sklouzal níž a nikde úsvit ranní.

Ó šťastný, kdo můž doufat na svítání!

*

Jak Dante pozdravil jsem hvězdy zase,
vzduch ostrý byl a v luny tichém jase
pod mojím zrakem dole Praha spala,
sen její šumem řeka kolébala
a pára vznášela se vlnám z klínu,
že pohled můj, když padl ku Petřínu,
zřel, jako hustý dýmu sloup by z něho
se zvedal, jak za času pradávného,
kdy Svantovítu v čest tam žertvy plály.
V mém oku tiše horké slzy hrály,
duch v divném vidění se nezastavil
a v odvet balvanům jsem k sobě pravil:

»Je pravda ovšem, boj a spor vře kolem.
Vlast naše celá zanedbaným polem,
kde třeba všady, než tam vpustíš rádlo,
chmýř mýtit s býlím, a když símě padlo
do brázdy, bdít, by havrani a káně
je nesebrali. Zkrvácené dlaně,
skráň v potu ručejích, to naše sláva.
Den každý, který z tůně noci vstává,
můž pro nás být dnem nových pokoření
a nových ústrků a nevražení.
V klid skolébat se, naše zhouba jistá.
Nám dlužno dobyt píď každého místa,
než s únavou se chvějícíma rtoma
my říci můžem, ano, zde jsme doma!
Dvě zbraně máme, knihu jen a školu,
leč těmi křísíme dav apoštolů,
již víru mají v ideal náš svatý,
již nebojí se boje ani ztráty,
již váží vše a klidně počítají.
My stavíme a na propasti kraji
jsme přece klidni, přece bez závrati.
My věříme, že nám se jitro vrátí,
nechť každá chvíle v tmavou noc nás řítí.
Chcem pouze právo a chcem pouze žíti.
My vytrváme v boji dlouholetém,
jen sami sobě jsouce vlastním světem,
by ti, kteří nás v nový život zvali,
se ve svých vlastních dětech nesklamali,
co chtěli otcové, by záhy skutkem
se stalo v zemi té, jež dlouhým smutkem
a dlouhým bojem los má věčné vdovy.
My vytrváme, nechť náš život nový
se třeba bez výsledku v písku ztrácí:
Jen jedno známe, žít a umřít v práci!

12. srpen 1881.

V mrak neslo včera štít svůj zlatoskvělý
a dnes již pláče nad ním národ celý.

Zda bylo snem to, jednou že tu stálo
a divem nebes, bájí být se zdálo?
Či skutečností zda jest probuzení?
Ó kdo je viděl státi ve plameni,
jenž tryskl rázem jako z jícnu draka
a rostl, obr, chrlil nad oblaka
déšť jisker, moře krve, spousty žáru,
ten mnil, že slunce chytlo do svých spárů
ten zázrak náš, na jeho žárlíc krásu
nám chtělo unésti jej! V mrtvém žasu
my stáli dole, rty neměly vzdechu
a oko slzí, ale plamen v spěchu
svou slavil žeň; na křídle větru lítal,
kol skrání jeho děsný věnec splítal
a v praskání a sykotu a jeku
se vyhoup', šláp' mu na vaz v divém vzteku,
jak upír ssál tam, na šíj se mu chytil
a s duněním se s krovem jeho střítil
a jisker mořem smál se v temno noci.

A dole trnul národ bez pomoci,
zřel jeho pád a měl jen slzy k tomu,
když kolos ten se kácel v bouři hromu.

Tu každý ptal se v hloubi svého nitra:
Což nikdy my se nedočkáme jitra?
Což každá hvězda sklamati nás musí?
Což každý pohár rozpadne se v kusy,
než dotknou se ho v slasti naše rety?
Což uvadnou nám v dlani všecky květy?
Jsme prokleti, že o nebes štít bijem
jen pláčem svým? Či právě snad že žijem
jest znamením, že pouze utrpením
a bezsenností nocí, potem denním
si cestu klestíme tam každou cenou,
kam jiný dojde drahou přirozenou?
Co osvítit má pochodeň ta děsná
nám ve srdcích? Či spíme ještě? Ze sna
má probudit nás tento rudý plamen,
kov rozlitý a rozpraskaný kámen?
Či to, co naše mělo všecko snění,
vše naděje, vše přání, touhy, chtění,
vzlet ducha, mozol chudiny, groš vdovy,
krev našich žil, co nelze říci slovy,
co mělo krátce naše celé žití,
chce ještě také naše slzy míti?

Nuž nyní má je. Víc nemůžem dáti!
Teď víme jedno: že zas musí vstáti
v té hrdé kráse naše chlouba, spása!
Ten žár, jímž jeho roztavena krása,
nám šlehl v duše, lhostejnosti masku

strh' s nich a ozářil tam poklad — lásku,
jíž opět velké dílo zbudujeme
jen vlastní silou, proto jen, že chceme!
Před požárem tím my jsme nevěděli,
kdo vlastně jsme, on ukázal nám, celý
že národ nyní jedno srdce vroucí;
a láska taková jest všemohoucí
a vůle taková se nepodává!
Nad námi ještě nebe do krvava
je zbarveno tou děsnou ohně září,
nám v uších ještě doposud se sváří
hluk požáru, pláč davů, hrozné zvuky,
v nichž mluví dějiny, leč srdcí tluky
jsou mocnější a přehluší vše hlasy:
Jsme děti bouře, zvyklí na zápasy
a otužení, v neštěstí jsme bratři, —
co takých slzí křest má — věkům patří.

1883.

Ó národe, ty's dnes překonal sebe!
V té době, kdy tvé síly zloba střebe,
ty nejen proti vrahům v plné síle
i proti živlům neustáváš v díle.
Dnes klidně patři ve tvář budoucnosti!
Dnes mohou smířeny být otců kosti,
jež hnijí pro tě v cizině i doma.
Dnes číše plesu žíznivýma rtoma
se můžeš tknout, neb sobě jsi ji strojil.
Dnes velikou jsi ránu svoji zhojil.
Dnes znova ku větším jsi zralý činům,
jež tobě plesem, slávou budou synům,
tvá chudina dnes bohatství je tvoje!
Dnes můžeš hrdě nové vítat boje,
ty bouří synu se sokolím křídlem!
Ty's v skálu bušil, opij se tím zřídlem,
jež teče s nebe a umění slove,
toť klíč ten, jenž otevře démantové
ti veřeje v chrám, kde se lidstvo modlí.
Dni památný, dni velký, nechať prodlí
má píseň u tebe, dni velkolepý,
kdy vůči osudu, jenž vždy byl slepý,
když jednalo se o nás, my jsme stáli

s tou rukou otevřenou, kdy jsme dali
zas ochotně, zas nadšeně, zas rádi
ten v groši život a ten v písni mládí.
Dni báječný, kdy v nešťastný ten požár
se silněji vzpjal tužeb našich stožár,
až na něm zavlál zas ten prapor starý,
kam darmo dravci zatínali spáry,
tož výsměch, hněv a záští nepřítele.
Však prapor vlaje vesele a směle
od chaty k chatě, kam vlast sahá šírá,
a tam kde zavlá — dlaň se otevírá.

*

Teď můžete již věřit, básníkovo
co praví věštné, okřídlené slovo.
Když chrám ten velky klesl v pusté rumy,
v té první chvíli zoufalství a dumy
já nejmenší z těch, již u noh tvých leží,
ó vlasti, a tluk tvého srdce střeží,
já slzu v oku, jistotu však v duši
jsem pravil: Ovšem, zle nás osud kruší,
však ustoupit nám nelze — zhynout spíše.
My dopijem až ke dnu této číše,
však nepodlehnem, chrám náš v staré kráse
čnět bude jistě v mračný obzor zase!
V té chvíli znal jsem sílu toho lidu,
jenž práci v úděl má, za vínek bídu,
za kolébavku naděj, která klame,
za přístav spásy břeh, který se láme
a jenž přec silný důvěřuje sobě,
a Herkul v boji. Kristus je v své mdlobě,
jenž pouští kráčí ku svobody zdroji.
To řek' jsem tenkrát — a dnes chrám náš stojí.

*

Den chladný v prosinci. sníh ležet zůstal.
Byl podvečer, stín Petřínu již vzrůstal
a hlučněj davy ulicemi vřely.
V tom s výše střechy hromné rány zněly...
dvě, čtyři — ticho — teď zas jiné znovu!
Sta kladiv buší na železném krovu,
jak houká to, jak slavnostně to hřímá!
To rány kyklopické! Úžas jímá
i Vltavu i Petřín zasmušilý.
A všickni, kteří ulicemi pílí,
se zastavují, slouchají těm ranám,
jež divočeji ku všem světa stranám
zní jako bouře, přehlušují vřavu
všech ulic. Každý obrací výš hlavu
a úsměv štěstí v obličej všem tryskne.
Jsou skutkem naděje, již zase blyskne
jak druhdy v slunce zlatem zářná střecha,
zas hrdá v mračna vzpne se radost Čecha,
zas paprsk jeden v mračno dlouholeté,
zas chvíle blaha — — — —

Zněte, zněte, zněte,
vy rány hromné městem, které v páry
se halí clonu, dál na venkov jarý,
dál po kraji, jejž zimní jímá snění
co zvěsti spásy, hromy povznešení,
co ducha signaly, jenž neunaven
je vaším zvukem jako hymnou slaven
jak silný, velký, bdělý, činorodý!
Ó zněte, zněte jako velké vody,
jak valné hřmění města ve hlomozu,
neb od hřímání Prokopových vozů
a Žižkových zvuk sladčí neslyšela
ne pouze Praha, nýbrž i vlast celá.

Šer noci roste, stíny kol se dlouží.
Na střechách postavy se rojí, plouží
jak duchů sbor a pěst kladivo třímá,
krov roste, déšť ran hřímá, hřímá, hřímá
a celé město chví se v stínu noci.
Hle, národ ve své síle, ve své moci!

*

Mé okno do střech směsice se dívá,
jež částečně mi obzor nebe skrývá
a stále roste. Kdys nad střechy domů,
kde sbíhají se jako ve průlomu,
se bajná střecha Pantheonu nesla.
Já zřel ji odsud, požárem jak klesla,
a v dešti jisker — děsné vzpomínání!
Dny dlouhé potom tady s dumnou skrání
jsem na střechy se pusté, prázdné díval
a korunou se více nezastkvíval
nad všechny zářící náš chrám ten zlatý.
Ó dlouhé měsíce té trpké ztráty!
buď prázdné nebe, nebo zamračené
jak olovo se nad střechami klene
a prázdný průlom střech se děsně šklebí.

V tom jednou — Urvali jste měsíc nebi? —
cos vysoko tam nad střechami blysklo,
jak meteor to do tmy noční trysklo,
jak měsíc, jasnější, jak slunce, sladší,
a udiven a nadšen pohnut k pláči
já očím nevěřil, když zřel jsem v plese,
jak obrovské tam žebro rýsuje se

nad spoustu střech, jež nový krov má nésti.
A na vrcholu jeho zřel jsem kvésti
jak bájnou lilji lampu elektrickou.
Tak tiše zřela v změť a směs tu lidskou
jak zázrak boží, jak lotosu kalich
se houpala nad přívalem mlh stálých,
jak Sirius neb Aldebaran stkvoucí.
A za ní druhá, třetí, světlo žhoucí
a tiché přec, jak, lide můj, tvá práce!
Ba měsíc v sny mé nesvítil tak sladce,
co básník jsem, jak toto bájné světlo.
V něm, národe, tvé velké přání zkvětlo
i hvězdy všecky před ním v mrak se skryly.
I děl jsem k sobě: Teď jsme zvítězili!

*

Noc. Nebe nesmírné hvězd plné bylo,
a měkké světlo měsíce se lilo
na černé střechy. Velká chvíle ticha,
kdy list i vlna sotva v snění dýchá,
kdy samé stříbro na dláždění leží.
V myšlénkách sám jsem kráčel po nábřežl
až ku divadlu. Měsíc z plné číše
naň světlo lil, já musil hlednout výše
a diviti se kamenné té básni,
již polévali paprskové jasní
a jež tu čněla k hvězdám v božské kráse.
Kdos proti mně tu kráčí. Chvíli zdá se,
jak váhal by, teď zastavil se chvíli,
a jako můj tak jeho zrak též pílí
po budově, od paty ku vrcholu
ji prohlíží. — V tom setkáme se spolu

a z neznámého úst jsem slyšel slova.
bol zmíral v nich a radost vítězova
v nich jásala: »Já nežil darmo přece!«

Vzdech tento městem zněl a táhl k řece,
spěl k obloze a pad' mi v duše hloubi
tou směsí citů, která v něm se snoubí,
tou měkkostí, tou něhou, lásky silou.
I obrátím se. V měsíce zář bílou
zřím před sebe. — Však nikdo zde. Kol němý
šik domů tměl se, měsíc padal k zemi,
jak plnou rukou kdos by stříbro házel.
Dál kroky moje ohlas doprovázel
a zpíval, nežli v šeru ulic ztichnul.
A vedle mne kdos opět šťastný vzdychnul
tak vesele jak pták, jenž letí z klece:
»Ó život můj ten marný nebyl přece!«
A zase ticho — půlnoc — hvězdy — snění.

A já nes' v duši svojí přesvědčení
jež nevyrve mi více žádná síla,
že v onen večer patřil jsem v tvář — Tyla.

*

Ó svatá víro, plna božské síly
těch buditelů, kteří vykouzlili
nám z trosek nový svět, buď požehnána!
Dnes otvírá se triumfů tvých brána,
a v chrám ten ducha český lid teď kráčí.
Zpět, zlobo s žihadlem! Sviň křídlo dračí,
ó zášti, dnes! — Ať mír a radost všade!

Cos velkého jak odpuštění klade
se na minulost, jež se v dálku tratí.
Svit naděje budoucna stezku zlatí.
Co bylo cílem našich snů a snahy
a přání let, ten zbožňovaný, drahý
chrám národa, jenž nejtajnější přání,
jenž slzy naše měl i odříkání,
náš bezdný žal a nadšení zas věčí,
ten vzácný idól našich tuch a péčí,
jenž měl náš život a měl naše všecko,
na kterém podíl svůj má kmet i děcko:
Dnes otvírá své brány, v lesku, jase,
jak fénix z popelu vstal v plné kráse.

To fénix pravý, větší než ten z báje.
na skráni zlatá koruna mu plaje,
toť triumf ducha, krásný, velkolepý,
že závisti zrak před tím trne slepý;
že zloby škleb na tváři zrady mění
se v žasu posunek a udivení,
neb kamenní na římsách jeho bozi
svým varytem a hrůzou mask svých hrozí
a hlídají, co národu je svato,
ten práce výkvět a myšlénky zlato.
Nuž, brány, do kořán se otevřete!
Ať tady roste, bují, kypí, kvete,
co ducha lidského je triumf stálý,
a českého co lidu vytrvalý
vzruch k světlu nese poesie křídlem!
Nuž otevřte jej, v každém srdci stydlém
a unaveném ať dnes radost zkvítá,
ve každé chýši ať to sluncem svítá,
a sem ať vstoupí první tvůrce jeho,

ten český lid, jenž silou ducha svého,
svou prací, potem, mozoly, svou krví
jej vystavěl; on otec jeho prvý,
vždy myslil naň, i v nejtěžší své zlobě
vždy znova dal, neb stavěl: Národ sobě!

Nuž, brány, do kořán se otevřete!
Ať každý, co jej doma trudí, hněte,
co v boji stran a veřejnosti vřavě
jej týrá, tady zapomene, v slávě
děl nesmrtelných ať mu všednost zmizí
a život zaplá báječný a ryzí
tím prismatem, jež umění mu skytá.
Ať slovo básníka, jež bleskem lítá
z úst umělce, ať hudby bájné tóny
se rozhoupají na báječné zvony,
a triumf ducha myšlénkou a lyrou
jenž vítězí, ať nesou vlastí širou,
ať zvědí neteční i mrtví v hrobě,
že skutkem je, co stavěl národ sobě.
Nuž, brány, do kořán se otevřete!
Ať družina těch, jimž v kadeře plete
se věčný laur, sem nadšený vjezd slaví.
Ó jaká vřava, hlava vedle hlavy!
Sem všichni jdou, ti kteří od pravěků
snem krásy hovořili ku člověku,
i ti, již jádro jeho duše bezdné
kdy básní pytvali a k záři hvězdné
pak vznesli jeho velikost a bídu,
ti, kteří vášeň, sílu, velkost lidu
a věčné záhady, zlo s dobrem v boji
ve báseň tkali, to, co lidem rojí
a vře, již luští ducha bájnou mocí;

a v jejich středu jsou též naši otci,
již v české Thalii kdys na chudobě
jen nadšením a láskou v bídě, zlobě
líp sloužili, než jiní v blahobytu,
již české myšlénce, českému citu
k povzletu první propůjčili křídla
a vedli lačný lid, kde krásy zřídla,
ti všichni jdou v své dědictví, jdou domů.
A nad nimi zní jako chorál hromu
hlas národa, an skvoucí v pyšné zdobě
chrám otvírá, jenž stavěl jim a sobě!

V listopadu 1883.

PŘÍPITKY A HERMY.

I.

Bedřichu Smetanovi.

V tvém umění, ó mistře, národ žije!
V tvých tonů vlnách jeho srdce bije,
ples jeho jásá, bolest jeho kvílí,
v nich vzlétá k slunci jako orel bílý,
vše slzy, jež mu s rudých víček skanou,
v tvých melodiích drahokamy vzplanou,
jež duch tvůj v jeho slávy vínek sází.
Tvá duše ocean jest beze hrází,
leč pouze skvostné perly na břeh metá,
jest jako slunce žhoucí v středu světa
a paprsky své — tóny kolem leje,
a každý paprsk proniká a hřeje,
a každý paprsk, sotva v srdce padne,
poušť jeho vyzlatí, z tmy jeho chladné
zář vykouzlí a jest mu rosnou vlahou.
My jásáme — ty sám však strmou drahou
jdeš k slunci ideálu, na tvé skráni
se kříží blesky, ku tvým retům sklání
se plný žluče z Gethsemanu kalich.
Leč dál ty kráčíš velký v středu malých,
my v noci hledáme — tys na úsvitě.
Však přijde čas, kdy všickni poznají tě
a s chvěním řeknou: On žil mezi námi,

on slunce byl a my jen byli mhami,
jež triumfálný běh mu zakrýt chtěly,
my zmizeli jsme — on však září skvělý!
Ten čas je blízký! Ty však, mistře, znovu
svět tónů rozvlň! V stíny našich rovů
vpusť nového dne záblesk! Sedni k loži,
hle, národ stůně, hudba tvá, div boží,
jej uzdraví, co trpí, sní a tuší,
vše v tóny proměň, vždyť ty's jeho duší,
ty's jeho fenix, zpěvná labuť bílá!
Tvá hudba nejlíp světu vyslovila,
že ještě žijeme, ty's chrám tu sklenul,
v němž na své boje národ zapomenul,
kde osvěžen se dívá v zoři ranní
a první laur svůj na tvé vidí skráni!

Karolině Světlé

ke dni 24. února 1890.

(1830—1890.) »Non muto bandiera«
G. Siusti.

Máj smál se na nás vděky všemi.
my slavili své z mrtvých vstání,
tu v květech mezi haluzemi
Tvůj ozval se hlas jásající!
V něm krásy vznět i síly vzplání,
jež rovna nezkrocené lvici,
v něm povel v před! vzmach ku svobodě,
v něm s hromy slavíčí tluk v shodě,
v něm smála se hor našich víla.
Ti stáli kolem v udivení,
ti naslouchali v blahém snění,
ti sáhli v zášti po kameni —
však Ty jsi prapor nezměnila!

A minul máj a sladké jitro,
postoupil náš den na své dráze,
rád každý sáhl v svoje nitro
a vlasti, co tam rostlo, podal,
ať v květném šperku, v slzné vláze.
Tvůj hlas jak oř, jejž jezdec bodal,
se vzpjal a bouřil, hřímal, jásal,
do vedra chlad a něhu střásal,
v něm duše dědů hlaholila!

A mnohý klesnul v boji hrůzy,
květ jiných zvadnul na haluzi,
illuse hasla po illusi —
však Ty jsi prapor nezměnila!

I Tebe neušetřil osud;
kde o chléb volala jsi duši,
dal, jak to velkých věnem posud,
jen s šklebem lhostejnosti kámen;
jak všichni šla jsi vedrem, v hluši,
však nevysch' Tvojí písně pramen.
I mnohá zabolela rána,
leč každou nová peruť dána
Tvé duši, a s ní nová síla,
ta neúmorná, svatá, vřelá,
jež stírá pot a krev nám s čela,
jež z otroků jen lidi dělá,
a tou jsi prapor nezměnila.

Všech českých srdcí žhoucí růže,
granáty všecky českých citů,
i něha dívky, pevnost muže,
vzlet orlí, píseň skřivánkova,
ba celá vlast v své krásy třpytu
i v lepší příští naděj nová,
vše vzdálené, ty krásné cíle,
vše pro vždy ve Tvém žije díle,
ó velký život, jejž jsi žila!
A budem-li se blížit zoři
po nekonečném českém hoři,
ten div jen ona síla stvoří,
kterou jsi prapor nezměnila!

Janu Nerudovi.

Od té doby, co jsi viděl Abrahama, mistře,
známý, dobrý úsměv tvůj jest vlídnost sama, mistře!
Srdce dvakrát vřele cítí, oko dvakrát bystře
patří v pestré všehomíra pánorama, mistře!
V šípy vtipu moudrosti ty's pustil krůpěj sladkou,
gloriolou obetkal jsi žití drama, mistře!
Nechť tvým vlasem prokmitá se šedin stříbro, vždycky
zvoní srdcem jak dřív píseň mládí známá, mistře!
Co ti přáti, všecko má ten, kdo zná tvoje srdce,
Apollo buď v písni s tebou, v žití Kama, mistře!

Jos. Jiřímu Kolárovi

ke dni 9. února 1883.

Jak obrovský kmen stojíš neskloněný
a s šíji vzpřímenou přes času změny
a s okem, jež se ve krásy tůň ztrácí,
zříš budoucnost a žiješ ve své práci,
jež z našich dějin za clonou rve clonu
z dob slávy i z dob zoufalství a stonů
nám láká prutem mistra — čaroděje
svět postav, v kterých lidský duch se chvěje
svou snahou k výši i své vášně chtíčem
pod maskou dramy, pod satyry bičem.
Jak pýří květné neseš sedmdesát
let zápasu a síly dost máš tesat
myšlénku české síly v mramor dramy.
Laur herce ještě tvými šedinami
se v kráse svěží, neúmorné kmitá
a ruka slávy zas Ti nový splítá,
jenž neuvadne, nebo z lidu vzrůstá:
neb jeho duše sedla na Tvá ústa,
neb v díle Tvém, kde jeho city žijí,
jde ruku v ruce život s poesií.

Františku Kolárovi.

Své duše sny a zářné vidiny
pro věčnost tesá sochař ve mramor,
je vlívá v bronz, jenž stáří vzdoruje;
fantomy ráje, hříčky rozmaru
na plátno chytá štětec malíře,
že svítí dlouho v pozdní doby šer;
a básník pro své slovo křídlaté
má knihu, která světy proletí
a mluví lidstva všemi jazyky;
a sladkých tónů bouřné vlnění
jak čaroděj zakleje hudebník
v not známky tajemné, jež zasvěcencům
jsou v nedostihlé říše krásy klíč.
Tak v čase, který všecko potírá,
vše udrží se božským zázrakem,
jenž údělem jest všeho umění.
Jen herec z hodů těch jest vyloučen,
má pouze slovo, které ve mžiku
do srdcí jiskry hází plamenné
a spící duše hromem burcuje,
má v hrdle ukrytý sbor slavíků
a tóny flétny a smích hrdliček —
však nejkratčeji trvá jeho moc;

zní slovo teď — a v mžiku zalehne,
Bůh herci žezlo vlády nejvyšší
dal do ruky — však pouze na chvíli,
a bolestně zní jako výčitka
to slovo pěvce »herci budoucnost
a potomků vděk věnců nesplítá«.

Nuž buďme lepšími, než osud byl,
když nesmrtnosti dary rozdával,
a nahraďme jim láskou stonásob,
co příliš, příliš záhy čas jim bere.
Jim nespomůže pomník, s žitím jich
i sláva jejich stejně umírá;
a proto květy sem a věnců déšť
a v potlesk hřmící, v slzy pohnutí
ať činem promluví též uznalost.

Ta uznalost vás svedla dnes v tu síň,
z kad často jeho slovo znělo k vám,
hra jeho obličeje výmluvná
kdy svírala nám v hrdle každý dech
a slzou víčka často rosila,
neb úsměv slákala všem na ústa!
Vy bývali jste hosty jeho zde
a vídali jste často s úžasem,
jak jeho péčí, jeho vedením
si Musa na tvář masku tragickou
tak často kladla, naše umění
na bedrách svých on nésti pomáhal
jak onen svaté báje poustevník,
jenž na svých plecích světlo, Krista, nes'
skrz příval dravý na břeh skalnatý.

Na chvíli ztichlo jeho umění;
však než se vzbudí k jaru novému,
vy ukažte, že vaše uznání
dél žije, než co spadne opona,
když dohráno je drama, jeho hlas,
v němž rozchvíval vás duší do hlubin;
vy ukažte, jak jemu slavný hold
je láskou jeho přízní posvěcen
a jistě jemu lékem nejlepším
to bude nadšení, zkad povzletne,
jsouc omlazeno k novým výbojům
jak zářný fenix — české umění!

J. V. Slukovovi.

Jak v Olympie nivách žírných
byl slaven čacký zápasník,
jenž ve kotoučích prachu vírných
jak orel bystrý k cíli vnik',
jak tam zněl potlesk, létly věnce,
laur krášlil čelo vyvolence
a národ jásal jemu vstříc
a na rtech pěvců jeho jméno
jak létlo, jednou vysloveno,
a plálo leskem víc a víc:

Buď slaven dnešního dne námi,
touž radostí, v témž nadšení,
jenž v Olympijský závod dramy
a mimického umění
vždy chvátáš v letu bystrém, smělém
s mohutnou silou, volným čelem
a v očích s blesky jarosti,
buď zdraven v plném síly květu,
svých volných křídel u rozletu
na vrcholu své mladosti!

Neb komu jako Tobě přejí,
co nejlepší jest, bohové,
ten vše má, čím se tady stkvějí
dny žití v záři růžové,

ve srdci touhu po nejvyšším,
rtům polibky a růže číším,
den plný práce, klidný sen,
na retu písně v družném svazku,
zdar na všech cestách, u všech lásku,
co ještě víc? — Buď pozdraven!

Paní Heleně Modrzejewské.

Bůh viděl Polsku poníženou, zdranou,
na skráni s věncem hloží, v boku s ranou,
v snu těžkém dlela, jejž jak orlů tlumy
jen věštců jejich strhávaly dumy
a výkřiky . . . Jak viděl ji tak sníti,
tu rázem chtěl jí všecko nahraditi,
co trpěla, i nachýlil se s výše,
na bledé čelo, jež se v bolu chvělo,
a v agonii políbil ji tiše.
V tom polibku na Polsky svaté čelo,
vřel tvůrčí duch, vzlet, něha, krása, síla,
v tom polibku, Ty's nám se narodila.

Žal trpících i vítězících sláva,
zpěv naděje i velkých vznětů láva,
smích hrdliček ve hnízdě plném rosy,
čím člověk úpí, chvěje se a prosí,
čím jásá, roven bohům ve své síle,
čím trne, na konec když dospěl cíle,
čím stoupá za hrob až ku žití zdroji:

v Tvém umění se v jedno prisma pojí,
jímž teprv kmitá velký člověk celý,
půl athleta a zpola básník vřelý.
V Tvém umění on vítá úsměv rána.
Ó kněžko krásy, budiž požehnána!

---

*

Sv. Čechovi

ke dni 21. února 1896.

Já balladu Ti psal kdys v časech zlých,
však věru o nic nejsou lepší dnes;
na kadeřích i duších leží sníh
a v srdcích větší pochybností směs,
stesk o minulost, o budoucnost děs.
Však nad vším, kam jen jdeme, kam se hnem,
vždy staré slunce pláti naleznem,
zpěv ptáka znící v dumy samotáři
a život posléz přec jest krásným snem,
když poesie nad ním sluncem září!

Nad spoustou pergamenů, starých knih,
nad ruchem měst, nad tichem, jež má ves,
nad potem lidských čel a jejich ryh,
kam genius vždy paprskem se snes',
by z prachu pozvedl nás do nebes,
nad visionů i snů bludištěm,
nad moří hloubku i nad nebes lem,
nad dítěte i ženy luznou tváří,
vše ambrou, vůní jest a paprskem,
když poesie nad tím sluncem září!

V tom i Tvůj padesátý rok se mih',
žal mnohý přešel a jen skrovný ples,
v Tvých laurů stohy ani nezadých',
ač závistný se mnohdy ozval pes,
Ty's hrdé čelo vždycky vzhůru vznes'!
A tak mou sloku jako bratr vem,
věř, nedá nebe, nedá širá zem
víc, nežli verš jest, jenž se ryzí zdaří,
a který letí po věk lidským rtem!
Vždy poesie nad vším sluncem září!

Poslání.

Zřím v padající třpytný vodojem,
co barev tam a jaký svitů sněm
se proplítá a hraje, plane, sváří . . .
Výš, dále, stále, v zdar a úkoj všem
Tvá poesie nad vším sluncem září!

J. V. Sládkovi

ke dni 27. října 1895.

Jak těžko, v čem se chví kus žití,
vtkát do několika prostých slok!
Zde nemluví se, zde se cítí;
sám každý hovoří zde rok,
co spjati v jedné snaze svorné
jsme podali si páž i hruď,
a svazky ty jsou nerozborné,
zde frází říci: Zdráv mi buď!

Však čím tu já jsem, národ celý
kde cítit má, co cítím dnes;
snah, práce jeho strážce bdělý,
jak hrdě skráň si k hvězdám vznes',
jak odkojený lidu mízou
jsi jemu zasvětil svůj zpěv
a nedotknutý prachem, hlízou
stál's ryzí ve potlesk i hněv.

To nejlepší je chvála muže,
to nejkrasší laur pěvce jest,
kde jiný trn, tam sypat růže,
kde jiný bláto, paprsk hvězd.

Ty hvězd a růží ruce plné
jsi nad kolébkou, hroby stál,
tam žehnal vždy, kde jiný klne
a tich jsi, co dal osud, bral.

A věru, to je kvítí chudé,
jímž tkána cesta poety,
však rosy lesk v něm zářit bude,
Ty jiné neždáš odvety.
Lesk rosy — slzí českých očí,
jichž tesknou dumu zpěv Tvůj stih',
když sebe vždycky národ zočí
v zrcadle drahých písní Tvých.

Čím nad dílem kdys veleduchů
jsi zachvěl se, je sblíživ nám,
v té velké snahy bouřném ruchu
k Tvým sladkým patří hodinám;
čím's celé naší těžké práci
byl po léta přes bouří zlost,
lze cítit v klidné resignaci,
však změřit můž' jen budoucnost.

Co dál můž' ještě dáti osud,
dnes otázkou jest zbytečnou:
kéž sílu dá jen jako posud
v tu další práci nevděčnou
a trochu klidu, trochu štěstí
a v oko jas a oheň v hruď,
a tak Ti mohu pohár vznésti
a není frází: Zdráv nám buď!

Tři zdroje.

Ad. Heydukovi ke dni 7. června 1895.

Jak, šedesátka? — Těžko, brachu,
to vůči Tobě uvěřit,
plát oko v lesku a líc v nachu,
hřmí tepnou stále vřelý cit
a písně kaskádou se perlí
přes balvany a do mechu;
dnes mladí potřebují berly
na strmé pouti bez dechu.
Ty's zůstal mlád, kde je Tvůj cíl?
Skrz prach a dým
Tvůj tryská rým,
to tím, to tím, z tří zdrojů že jsi pil.

Ten první zdroj skryt v hloubi ňader
a sluje láska, krb a mír,
sta květů živí a sta jader
jsa plný zvučných, zlatých lyr.
Jej našel's v prvním květu Vesny,
jej neopustil's, hrdý jun,
a z žití radost, rozruch plesný
vždy zvlnil zlato Tvojich strun.
Tak zůstal's mlád, kde je Tvůj cíl?

Skrz prach a dým
Tvůj zvoní rým,
to tím, to tím, z tří zdrojů že jsi pil.

Ten druhý staré dědů zkazky
a láska k té, jež rodná zem,
vše shladil Tvého čela vrásky
se dotknuv srdce paprskem.
Tu vlast, tam družná Slovač zpívá,
hor pastvec, dějin hrdina,
a nechť se mračí, nechť se stmívá,
Tvá píseň znova počíná.
Tak zůstal's mlád, kde je Tvůj cíl?
Skrz prach a dým
Tvůj duní rým,
to tím, to tím, z tří zdrojů že jsi pil.

Zdroj třetí přírody klín věčný,
kde mluví květ a mluví pták;
přes obrazů vír nekonečný
se lehce přenesl Tvůj zrak,
když kolem bouř se rozsápala,
rval hvězdný háv Tvůj běsný ryk,
však vlídná ruka Tvá všem dala
tu hořec a tam srdečník.
Tak zůstal's mlád, kde je Tvůj cíl?
Skrz prach a dým
Tvůj jásá rým,
to tím, to tím, z tří zdrojů že jsi pil.

Dnes oko Tvoji dráhu měří,
ó pestrá to a valná žeň!

Ty vznášíš dál, nechť dál se šeří,
své poesie pochodeň.
Ať můry křídla sobě pálí
v tom ohni, jenž jest ples i jas,
Ty hlučně, z ticha, z blízka, z dáli
jak zpíval jsi, pět budeš zas.
Co šedesát? — Kde je Tvůj cíl?
Skrz prach a dým
Tvůj zpívá rým,
buď požehnán, z tří zdrojů že jsi pil.

Ballada psaná Zikmundu Winterovi

ke dni 27. prosince 1896.

Ty durdíš se na tu svou padesátku,
leč co je platno všecko bouření?
Líp šampaňského vyrazit již zátku,
ať rozproudí se v šumném kypění!
My radost máme a jsme nadšení,
ne ovšem, brachu, že ti padesát,
leč tolik květů že moh' život svát
ti do kadeří během těchto roků.
Tvé dílo je tu, tož nás nech se smát,
ať líbí se, či nelíbí se soku!

V boj různých hesel, v malichernou hádku
jak maják na skále ční umění,
je tesej v balvan, či předť na pohádku,
kde život dědů vře i cítění.
Ó dějiny! Toť moře vlnění!
V své práci otců ducha cítil's vlát,
v své pergameny zahrabán a rád
do minulosti zřel jsi chmurných toků,
ji freskou zřel i drobnomalbou plát,
ať líbí se, či nelíbí se soku.

Tu přikrojil jsi mnohou starou látku,
tu myšlénky své jas i zářeni
jsi pustil v světu odumřelou řádku.
v měst zápisy, akt soudních horlení
Tvůj padl šprým, jak zvonku zaznění!
Čím hlubší sklepy, starých sudů řad
na kantýři zřel's historie stát,
je načal's, jak Ti blaze při tom moku!
Což nalil's všem, jím všechny nechal hřát,
ať líbí se, či nelíbí se soku!

Poslání.

Pop, mistr, žák a panna, baba, kat,
ó jakých postav šprým i majestát!
Tvůj celý svět se dnes Ti staví k boku:
»Dík za život, jejž uměl's nám zpět dát,
ať líbí se, či nelíbí se soku!«

II.

Za Václavem Benešem Třebízským.

Tu kroniku, v níž uměl zrak Tvůj číst,
smrt zamkla, těžkou zavřela ji sponou,
jí jedno, nedočten že zůstal list,
že zraky naše proto v slzách tonou.

Tu kroniku muk, utrpení, běd
a malých úspěchů a velkých půtek,
jak po Tobě rád čítal hoch i děd,
vzplál v nadšení — dej, Bože, též i v skutek!

Šel's žitím jako pravý apoštol,
dlaň otevřenou, srdce vždycky výše,
jak rozsévač jsi házel zrní kol,
a nejlepší jsi hodil v české chýše.

Tvůj úsměv kouzlil jaro v zpustlý sad,
Tvůj vzdech — to minulý náš život celý;
kam noha šlápla, kam Tvůj pohled pad',
vzplál krví srdce Tvého život vřelý!

Tvá hlava klesla. Z ruky znavené
Ti pado péro. Vítězně, nechť krátce
jsi žil, Tvé slovo celé z plamene,
Tvá slza, vše to ryzí česká práce!

Vše naše snaha, vzlet náš i náš cit,
co velké, svaté, být v prach zašlapáno!
Na Tebe jistě vzpomene si lid,
až lepších časů svitne jemu ráno!

Za Mir. Tyršem.

Nejvyšším co idealem lidstvu v oné době plálo,
v smavé zoři jitra svého, v Hellady snu, pokud stálo:
— zdravý duch ve zdravém těle, síla s něhou v spolku družném,
mysl děcka snivá v dumě, láska vřelá v činu mužném,
páže hbitá, oko jasné, nezastřené mlhou stesku,
krása ve všem harmonická, při jásotu, při potlesku
v Olympii, která hrdě vznesla nesmrtelné čelo,
ať to v strunách Euripida Melpomeny pláčem zněło,
ať to v svalech závodníků vzepjalo se pružnou vlnou,
vždy jen plným tonem vpadlo v píseň krásy čaruplnou:
Toto všecko posvěceno českým duchem v záři pravé
zaskvělo se na Tvém štítu, jejž jsi vznášel, Miroslave,
zalesklo se ve Tvém žití, srázném jak ty Alpské toky,
zamihlo se v Tvojí práci, neslo všecky Tvoje kroky,
burácelo v odkazu Tvém, v Sokolíků jaré druži,
až pak vlasti zatklo za pás svěžesti a mládí růži,
bohu žel jen potřísněnou Tvojí krví, slzou naší! . . .

Avšak pohled na Tvé dílo každou vrásku žalu plaší.
Žil jsi krátce ale plně jako Achill, a sen Řecka
v Tobě poznovu byl vtělen a s ním jeho krása všecka.
Žil jsi krátce ale plně, ve všem rek a muž vždy celý,
žitím těch, již za cílem jdou a se nikdy nezachvěli,

žitím pravým, jež i v chumáč zmijí jistě klade nohu
a se dotýká v tom čelem týna nesmrtelných bohů,
žitím velkým, které praví: Jeden cíl, vše pro vlast milou,
ať již k tomu umělce snem, letem orla neb lví silou!

Luzně sníti v dobách mládí, kdy je rozkoš hynout smutkem,
úděl všech jest, — ale sny své učiniti záhy skutkem,
nechť se zloba, záští, zrada, nepřízeň a šalba spiknou
nechť si draci jedovatou slinou po vítězi střiknou,
nechť se zlaté jitra mráčky v zkázonosný oblak změní,
nechť i přijde oklamání, nuda, hořkost, vysílení,
— stále chtít a k cíli kráčet, trosky, prach a bláto deptat,
za hlasem své duše jíti, po cizím se soudu neptat,
chtít jen dobro, milovat je bez osoby, bez předsudku,
v každý sen svou bytosť vtisknout, pevný, určitý tvar skutku:
Ty's to uměl, vítěz vůle stojíš zde a vítěz činu,
pevný ve všem nad tou směsí mátoh, bludných vidin, stínů,
v chaosu tom, v děsné vřavě, která sama, co chce, neví,
lhostejně jež přezírá všech umělců sny, dumy, zpěvy.
k voji zisku která vpřáhá všecky nejlepší své děti
a se choulí v cár své bídy, v hlupáků neb šašků změti!

Umění! Ty's pochopil je, ať se halí prostým šatem
prvních tvarů at plá nachem, mluví štětcem, perem, dlátem,
božského co v něm se tají, čím i hmotě rostou křídla;
Ty's chtěl vésti celý národ v temenící ona zřídla
pravdy, krásy, povznesení, Ty po stopě velkých duchů
stihal's zářný jeho záchvěv v tichu hor i města ruchu;
tady dojat, onde vzrušen a zas pochybností zmítán
naslouchal's, čím proroků ret chví se, které spurný titan
Angelo svou dlaní stvořil, a zas v sladké skojen dumy
čím Correggia, Rafaela andělíčků křídla šumí,

a pak skloněn nad tu naši drahou, rodnou českou půdu,
chtěl jsi v plamen roztaviti ledovatou její hrudu,
tlumočil's, co štětcem zpíval skřivan jitra, Manes tklivý,
na cestu jsi svítil mladším — nadšený vždy, odvážlivý,
až Tě z dumy zburcovala fanfara Tvých Sokolíků
a Ty's chvátal hesla druhou půlku splnit v čilém ryku.
To Tvůj život! —

Co tu zbylo, jeho zářný odlesk jesti,
síly pramen dává jiným zdrcené to Tvoje štěstí,
i v Tvé smrti velký obraz ku dědicům Tvým se sklání,
Tvým je laurem nejkrásnějším: Síla, vůle, vytrvání!

K oslavě V. K. Klicpery.

Dóm nádherný když hrdě pne se k nebi
ve zdobě fijál, oken v barev změti,
soch svatých, vížek, se zlatými hřeby
arkýřů, oblouků, klenb s pestrou spletí,
zkad chrličů řad příšerně se šklebí,
kol kterých pták, modlitba nad něž letí,
když celý zlatem v jasu slunce hoří,
jak úbělový květ se v blankyt noří;

Když varhany hřmí slavném ve chorálu
a skrze otevřená z kořen vrata
dým kadidla se krouží ve spirálu,
jíž jako struna tančí záře zlatá;
po mitrách, po purpuru kardinalů,
po šperku oltářů číš vrchovatá
když rozlívá se barev, třpytu lesku
při zvonů vichřici a kotlů třesku;

Když vraty po stupních se národ valí
s odkrytou hlavou ve svátečním hávu,
lid, který přišel z blízka sem i z dáli
a dojat zří tu nádheru i slávu:

Kdo vzpomene si na balvany skály,
jež dole dřímají ve hlubin tmavu,
mohutné kvádry, jež pyšný dóm nesou,
na bedrách jichž zde divy ty se třesou?

Kdo vzpomene jich, kdo vzpomene doby,
kdy věřící je ruka z ňader lesů
ven vyrvala v mistrovy dílny koby,
pryč z šumných ech a z kvetoucího vřesu,
je přitesala, spjala v pevné skoby
a v základ chrámu v duše zbožném plesu
je ponořila ke dnu do základů,
do tmy a stínu, do vlhka a chladu?

Kdo vzpomene jich, když dóm v kráse stojí?
A přece na nich jeho sláva leží!
Ty hrdé věže s živly v krutém boji
ať vichr burácí, blesk plane, ať se sněží,
ať z číše slunce se jen zlato rojí
při varhan bouři, v tichém zpěvu kněží;
ty základy, ač oku v tmách se tají,
lví podíl v dómu celé slávě mají.

Těm základům jste rovni naši otci,
vy křísitelé, tvůrci, apoštolé!
Vy mocné kvádry, zvolna v času noci
se tratící a dřímající dole;
náš dobrý osud nadpozemskou mocí
vás v celek spjal a rozestavil v kole,
by na vás národ stavět moh' dóm žití,
že vydržíte, každý z nás to cítí.

A národ staví, staví bez ustání
ne bez překážky na svém velkém díle,
sta pracovitých, neúmorných dlaní
se hemží dnem i nocí stále, čile,
však světlo, síla tryská z vašich skrání
i naděje, že dospějeme cíle;
k vám s výše rostoucí se sklání oko,
kde v základech vy spíte přehluboko.

A s vděkem sklání se a s něhou syna
vám žehná, vaší odvaze i práci,
když síla chabne, vůle když je třtina,
k vám, otcové, se pro posilu vrací.
V ráz lítá znova ruka již již líná,
vzruch nový šlápne na šíj resignaci,
jest možno v tmách jít, vám kde plálo světlo,
jak v plod nedoufat, vám když jaro květlo?

On mezi vámi! Stejně v dějin knihu
se zahleděl i do bludiště žití
a Thalie dvě masky v okamihu
(ta jedna smíchem, druhá slzou svítí)
měl v ruce své, v rodného lánu rýhu
sil mnohé zrno, klas vnuk bude žíti.
Ať v řasnatý plášť kothurnu se halil
ať perlící číš rodné révy nalil,

Vždy celý muž byl, vždycky pevný, ryzí,
řeč jako mlat, jenž každý drtí kámen,
vtip jako blesk, jenž zapálí, kde zmizí
a srdce jeden lásky k vlasti plamen;

Čas, věčný sekáč, který všecko sklízí,
před jeho dílem zastavil se zmámen
a dlouho celé Čechy zněly divy,
jež jeho duch sil rozmarný a živý.

Sto let se jako ve krátkém snu mihlo.
Ó kdyby viděl chrám náš nad Vltavou,
jejž dvakrát lidu rámě k hvězdám zdvihlo,
on s hrdou moh' by vstoupiti tam hlavou.
Co v smíchu, v žalu srdcem lidu tihlo,
to jeho srdce horkou prošlo lávou,
to žulou v základech spí české drámy
a za sto let, jak dnes, zas bude s námi!

Kantata ku sté ročnici narození Pavla Josefa Šafaříka.

Sbor.

Dnes, matko Slávo, cos jak tucha Máje
všem klíčí v srdcích sladkou nadějí,
mha s očí padá, slza v oku taje,
svit zlatý kles' do všedních kolejí.
To cítíme dnes, i ti mrtví v hrobě,
ač spící, silnějším lnou citem k Tobě,
až kosti jich se zachvějí.

Jeden hlas.

Ó Čase rychlokřídlý,
ty's křídlem stokrát máv',
nad zasutými zřídly
všech dějů, zvěstí, mythů,
snah, myšlének i citů,
nad hrobem, v němž spal Sláv.
jak v poušti, kterou vanul
dech Samumu a pal,
Tvůj, matko, genij stanul,
i zachvátil jej žal,
paprsk mu s ňader skanul
těch mraků ve příval,
a z rumu, prachu, kostí
nad jeho minulostí
se v smírčí duhu spjal

Druhý hlas.

A tento paprsk zaplál tvůrčí silou
a v ňadra Tvého Syna, matko, kles'!
On vztyčil oltář Slávy nad mohylou,
jenž z hlubin věků činí až do nebes!
V svor neúmorné práce, velké snahy
On objal celá století,
a světlo, jitro, slunce, úkoj blahý
šly Jeho dílu v zápětí.

Sbor.

Dnes, matko Slávo, cos jak tucha Máje
všech živých, mrtvých kosti proniká,
a Jeho sláva, matko naše, Tvá je;
On v srdci zapřel slavíka,
by orlem vzletěl k slunci pravdy ryzí,
že uznat musí ostatní svět cizí,
jak byla jsi, jak budeš veliká!

Za Janem Nerudou.

I.

Tak padl's čistý na Svůj čistý štít,
na kterém velká dvě se hesla skvěla:
Vlasť! Krása! V nich Tvůj soustředil se cit
i rázný čin, v nich duše Tvoje celá
se zvony rozzvučela;
Tak padl's čistý na Svůj čistý štít.

II.

Vším byl Jsi rád, neb celý byl Jsi muž,
skráň jasná k myšlénce, dlaň pevná k činu.
Ty's klidně patřil na obětní nůž,
nechť stopit měl's jej v ňader vlastních klínu!
Ty's nešel nikdy v stínu,
vším byl Jsi rád, neb celý byl Jsi muž.

III.

Stál's nejradši, kde duněl boje vír,
zvyk' vítězství Jsi nosit v jeho vřavy,
a ballady jak Tvojí bohatýr
Své zlaté srdce, plné horké lávy,
Jsi vrhnul mezi davy,
se prosekat, kde duněl boje vír.

IV.

Nuž tedy v před za srdcem rekovým!
Ty nechceš slzí, vždycky zhrdal's bolem
Viz, nebe červánkem plát nachovým
a samé růže v českém láně holém,
Tvé růže hoří kolem! —
Nuž tedy dál za srdcem rekovým!

Za Michalem Hórnikem.

Když bleskem sklán král hvozdů, pyšných strání
dub skácí se, jak vše se třese, duní,
byl' srdcem lesa, s písní pták, květ s vůní,
vše lnulo k němu v jedné lásky vzplání.

Hůř na vypráhlé půdě, v nízké kleči
když padne kmen, jenž jediný všem vládnul,
kde není naděje, že, on kde padnul,
moh' vstát by jiný jak on — nikdy větší.

Jej znala laň, jež z rána k hvozdu spěla,
Jej poutník znal, byl' dálném na obzoru
mu jistým vůdcem, v ptactva hlučném sboru
mu v snětích motýl mihnul se i včela.

Dal svěžest všem a všem dal chládek milý,
i ostří seker nepřátelských před ním
v ráz otupělo, v změny reji všedním
pro všecky symbol víry byl a síly.

Ó Michale! Jak mohl's nízké kleči,
jež v Tebe věříc mohla stát se lesem,
dát s bohem pro vždy? Za Tebou jen s děsem
zrak patří ve slzách a srdce v křeči!

Ty's poslední byl s velkých apoštolů,
již měli snahu vzkřísit celý národ!
Ať ukáže teď, zda v něm síly zárod,
jíž obstát lze jen hrozném ve zápolu!

A jestli Tvoje mlází opuštěné
teď nedá zdeptat se v zlé zkoušky době,
to věncem nejkrašším buď na Tvém hrobě,
jak život v duhu slávy se Ti sklene!

Dva světy.

(Památce Eduarda Jelinka.)

Je druhý svět, jenž vedle našeho
má vlastní život dole pod zemí,
jde rovnoběžně skoro s naším dál,
sfer jeho tu a tam se dotýká
a vzdaluje se často chvílemi
na dálku nedozírnou — Ale v ráz
tu vrací se, kde nejmíň čekaný
a burcuje nás z tichých nočních dum
a v duši vlívá trpkost života
ba skoro zásvit.

Mrtvých je to svět.

Dnes dýcháme a pracujeme v shonu,
sta novin čtem, knih, listy píšeme
a schůze máme, druhu tiskne druh
dlaň s úsměvem, cos někdy dosáhnem
a v jiném oklamáni zmlkáme,
tu malý zisk a velká ztráta vedle,
a nová starost, nové náběhy
ku novým cílům, šediví náš vlas,
a šíj se hrbí, rostou děti naše,

dni všední, svátky dál se střídají,
kams odjedem a vracíme se zas,
a vše to život zvem, jej prožijeme
jen ceny jeho zpola vědomi.
V tom kdosi umře, kdo nám blízko stál,
kdo s námi cítil, dýchal, zápasil.
Jak s třeskem zapadly by těžké dvéře
do neznáma za bludným poutníkem,
děs prochvěje nás, zdrtí na chvíli,
zas haluz uražena s kmene žití,
čím zralého víc nesla ovoce
tím větší rána.

Ale za námi
zas život stojí, neúprosný kat,
a bičuje nás krutou nutností,
jít za svým dál . . .

A mrtvý v hrobě spí,
bouř nad ním zuří — on ji neslyší,
blesk šlehá tmou — a on jej nevidí,
svá stará kouzla jaro spřádá zas.
v své nádheře se leto usmívá,
a jeseň pod ovocem hrbí šíj,
a zima s vlasů šedých střásá sníh,
a svět kol jakby nic se nestalo,
a nové proudy mozky hřímají,
a nové myšlénky a směry, tužby
a nové boje, nová kypí žluč.
a stříká jedem stran a fanatismu,
a velké kolo dějin otočí
se o svou osu než se nadějem,
a mrtvý spí — a je mu nejlíp v tom.

To asyl poslední a nejvyšší!
To jiný svět, jenž neví o našem
a my jen jeho život hádáme.
Tam nevniká víc slovo utrhání
ni slina falešného přítele,
tam podezření nezasyčí had,
škvor domněnky tam v mozek nevlízá,
tam všecko, jistota, nic, klid a tma.
A sestry tyto drží mrtvého
v svém nerozlučném, pevném objetí,
co na něm majestátní dílo své
začíná věčný pochod přírody.
Z cev jeho unavených, nervů mdlých
a svalů tlících ruka neznámá
začíná zbouzet sbor sil usnulých
a tkáti znova nové roucho jiným;
ze srdce jeho, z mozku jenž je troud,
sta klíčí zárodků, ať tvor ať květ
a vše se pojí, snoubí, proplétá
jak v alchymisty dílně tajemné
a dá-li tato práce usilovná
jen jednu nitku v řízu nové vesny,
jež v dubnové se pršce usmívá,
jen trávku jednu v lučin koberec
na země ňadru, jež chce v květech plát
jak nevěsta, jest úkol dosažen.

My nahoře však zápasíme dál
a divem někdy vyvoleným jen
se ozve z kvilu větrů bouřlivých
neb z blankytného oka čekanky
cos jako připomínka na ten svět,
jenž vedle našeho dál vře a jest.

Oč náš je lepší? Nevím. Žijem dál:
jen v chvíli svaté dumy, meditace,
kdy otvíráme knihu vzpomínek
na všecky, drsnou drahou kdo šli s námi,
se drahé jmeno znovu zableskne,
dnes jmeno jen, nic víc a hořká žluč
a skoro závist do srdce se vtírá,
žluč z marnivosti každé lidské snahy,
a závist klidu, který má ten mrtvý.

A zítra ve jhu starém žijem dál . . .

Adam Asnyk.

Ztichly dávno velikých pěvců hlasy.
které sborem antických věštců slavně
provázely tragický konec Polsky
v krvi a kouři.

Dopěl Adam epopej svému lidu,
on, jenž v Dziadech zabušil v brány věčna,
v konec dráhy spočinul bludný poutník
v Homérské písni.

V srdci obraz zmučené vlasti nesa,
jedno křídlo v oblasti cizích světů,
druhé složiv na hrobech otců usnul
Julius, věštec,

Dolkal Zikmund mystický zpěv svůj lásky,
celé srdce s labutí svojí písní
stokrát zdrané, zbodené uspav tiše
u nohou kříže.

Doba trudná s reakce těžkou koulí
na vše křídla myslících, silných duchů
lehla jako závaží, jako upír
po krvi lačný.

Hroby kolem. Zaváta sněhem Sibiř
v dálce v mlhách. Zástupy emigrace
rozptýlené po šírých krajích světa
v kletbách a v lkání.

Okem jedním k ztracené zřely vlasti,
marně druhým zkoušely ostří meče,
roztít pouta ztýrané matky bědné
v poslední křeči.

V této bídě, pode jhem těžké doby
jaká bílá vznesla se k nebi labuť
v černé mračno zpívajíc »o naději«
vítězný paian!?

Vlastních ňader překonav líté bouře,
vlastní duše zkonejšiv těžké spory,
druhý Adam nešťastné vlasti svojí
povstal Jsi, silný!

Z krve dědů povstal Jsi — přec však jiný,
z písně jejich vzletěla Tvoje nová,
letem tvarů nabyvši, v kterých mluvil
moderní člověk.

Bdělé ucho naklonil's k srdci Matky,
v starém žalu slyšel jsi zníti nové
příští hymny, klíčící z prsti staré
minulé doby.

„Torsem Psychy«, z dlaně jež Praxitela
sny své spřádá v mramoru třpytné básni,
byla krásou kojena, opojená
vlastní Tvá duše!

A co v dumě nevysnil's »u noh kříže«,
hledal's v troskách Hellady, v stopách Říma,
našel's doma ve vlastním srdci zpitém
»Herakla« prací.

Takto žil Jsi, zpíval Jsi chabé době
jak my všichni. Kolikrát cítil's v duši
marnost snahy, k rozbití starých svorů
bodavý osten?

Hrdě v přístav poslední velkých duchů
vplul Jsi silný v řečiště resignace,
bouřných vln se ukojil harmonicky
příliv i odliv.

Co dnes říci? Zapadly těžké dvéře
za Tvým krokem posledním. Ticho hrobů
dnes Ti rovněž tajemstvím není více,
poslední z věštců!

Co dnes lkáti? Trpěl Jsi, žil Jsi plně;
chvějná ruka do laurů na Tvou rakev
hází s úctou nejdražší Tobě květy
»stříbrných aster«!

—

Za Antonínem Chittussim.

I.

Tvá duše hrdá deptajíc všednost rozbila těla mdlé svory.
Ó nyní chápu sílu Tvých hněvů, nadšení plamen a vzdory!
Z těch byl jsi, kteří směle jdou k cíli, noha jichž nerada meškà
na prašné cestě nudy a tísně, necítí, koule že těžká.
koule to bídy, strádání, hoře s řinkotem za ní se vláčí,
kterým je málo, soudruh když v jarmu se potí a trudí a kráčí.
Ty jsi chtěl orlem letěti stále, letěti výše a výše
v oblast, kde anděl bleskutým klínem »Ideál« do mraků píše,
Ty jsi chtěl dále, v té velké snaze kácel jsi hermy a modly,
neptal se často, kdo je tu slabý, Ty's viděl pouze, kdo podlý.
Chtěl jsi, by každý jako Ty cítil, zpíjel se nadšení vínem,
oheň a plamen rozvířit chtěl jsi v oběhu mdlé krve líném,
nechápal's ovšem, dětinství pouhé kterak nás rozdělit může,
na Guelfy tady, tam v Ghibeliny, dětinství nehodné muže,
jak sobci chytří halí se v liščí kožichy a šuby kuní,
jak velkost v blátě, s nestoudným čelem co nad ní sprostota trůní,
jak se tu rveme, překřičet chceme, šťoucháme lokty a pérem
za cetkou a cárem, s vášní a žárem druha druh bijem a perem,
jak moudrost školská pedantství kukli umění přes oči tahá,
by nevidělo, jak ona k nebi ušima Midase sahá.
To všecko viděl's, milenec krásy, v tom bahně též musil's žíti,
o skývu chleba, uznání slovo s buldoky rvát se a bíti:
tu jako vulkán, sněhy jenž spjatý v nitru svém bouří a zuří,

vzkypěl jsi hněvem, strhal vše vazby, vpřed se hnal s odvahou tuří,
nehleděl's v pravo, nehleděl's v levo, v mysli jen ideal božský,
deptal jsi jiných úsudky, cíle, hromadil hněvy a trosky,
syt potom lidí, v samotu prchal's tichounkých polí a hvozdů,
kde v kmenu pádu, bystřice vádu poslouchal žalmy jsi drozdů,
v přeletu stínu v mladičkých břízách i v jehněd kypící třásni,
v čekanky modru, vlčího máku v šarlatě opíjel's básní,
tou básní kosmu, samoty, ticha, v níž člověk boha dech tuší,
tu svoji sdranou a lidmi štvanou, žíznivou, básnivou duši!

II.

Ó chvíle dumy, kdy vlny šumí kol dlouhých rybníků hrází,
nad šerá lada, káně když padá daleko v olšové mlází,
rákos jen hebce na břehu šepce a třtina ve větru zpívá,
a v matném ruchu vlnami vzduchu mýtinou klekání splývá,
tam byl jsi doma, lačným rtoma hltal jsi z pramene krásy
a stíny a šero, paprsků stero, oblaka, svity a jasy
ti byly tóny palety velké, příroda v ruce již třímá,
ať v bouři duní, v pršce se sluní, večerem hvozdy ať dýmá!
Tam's míchal barvy, pojil a snoubil v celek je, ve souzvuk ladil,
s láskou, jíž často umělec milý svůj nástroj laskal a hladil,
s nadšením v oku, neznaje mdloby, rukou vždy hbitou a pevnou
konejšil's v radost snivou a tichou duši svou vzdornou a hněvnou!
Tam v pusté tiši, hvozdy kde dýší, tam sama přečasto k Tobě
jak pták, jak včelka, všech nás ta velká máť Krása přišla a obě
tvé oči, jež pily vzruch něhy a síly, Ti zlíbala, až prchly stesky,
až na Tvém plátně smál se a dumal v celé své pravdě kraj český,
neb Ty jsi chytil, jak hoch v dlaň ptáka, štětcem svým tu jeho duši,
již sedlák cítí pod tvrdou hroudou, již básník hádá a tuší

v skřivánčím plesu, v žalobě lesů, v mlčení zoraných polí,
Tvůj štětec uhád', čím kraj ten kvete, co nás tu hněte a bolí,
Tvůj štětec zachyť přírody úsměv, k svému když pospíchá loži,
s mdlobou v tom spěchu, ale v svém dechu tvořivý dech lásky boží!

III.

Spi, hrdá duše, třeba nedopsal's všecky ty sloky své básně,
darmo jsi nežil, v boji a trudu žil jsi přec plně a krásně!
Vše ostré hrany, kterými zdrány Tvé duše magické struny,
čas otře a zkruší, nám zbude v duši Tvá snaha a Tvůj povzlet slunný,
Ty žíti budeš v krajin svých světle, v azuru nebes i nachu,
tam v krásy zřídlo koupáš své křídlo, jsi volný! — Jen pouto je v prachu.

PALINODIE.

(1897.)

Musa pedestris

Jen stále v oblacích a na červánku,
jen stále v zlaté aureole hvězd,
jen stále v hudbě sfér a šumném vánku
dlít nelze, často prosa prašných cest
nám stříká blátem svým až příliš k spánku.
a prosa žití, nechť i prosou jest,
když pravdivá, má nárok na též tony
jak věštce fantasmata, visiony.

Tu divokého rhapsodií oře
ku prosy kůlu váže básník rád,
za hvězdnou čabraku, zkad tryská zoře,
houň prostou dá mu domácích svých lad,
a všední zápas všech a malé hoře
zří před sebou v jich nahé pravdě stát,
i opustí svůj kothurn poetický,
a mluví prostě, bez metafor, lidsky.

Neb vztahy jsou, jak život podává je,
ty nelze zdobným zlatit obrazem:
jen bukolické hráti na šalmaje
vždy nelze, má-li báseň odrazem

být duše, jak to hraje v ní a zraje,
tím pěvce bytosti jsouc odkazem,
a tak se často proti vůli stane,
že zrnko všední prosy v píseň skane.

Přec nelze samou ambrosii píti,
po černém chlebu zasteskne se též,
svět vedle slavíků má vlčí vytí,
hnus vedle krásy, vedle pravdy lež,
jen všecko uměním když můžeš slíti
na jednu zvonovitou, zvučnou spěž,
máš vyhráno — co pak v tvých vyzní zvonech,
svůj ohlas najde v srdcí milionech.

A v posled prosy kus být může básní,
vše forma dá a tvůrčí okamžik,
což v dumě charé bledé čelo zjasní,
nechť s pískem štěrk v tvé písně kadlub vnik':
jen ti jsou velici a vskutku šťastni,
kdo vyslovit se mohli v hněv a v dík,
nechť Pegas při tom pad' a jsou z nich pěší,
jen zpěv když mrská zlé a dobré těší!

Móda.

Kde béře se a z jakých hlubin vstala?
Žel, v prvním opravit se musím řádku.
Ta z hlubin? Pouze z mělčin hlavu vzpjala,
jen obratně si přistřihla tu látku,
jíž smysly všech a rázem obetkala.
S tou dryačnicí nechci míti hádku,
té stačí krejčí nebo švadlena,
číš krásy pro ni vždy jest zavřena.

Hle, jak tu sebevědomá kol cape,
a rozhazuje hubičky v plen davu,
jak čejka a jak papoušek dál šlape
a lacině svou při tom sklízí slávu.
Dí drze: »Ustup s cesty, cháme, chlape!
Co chceš ty tam, kde já svou vznáším hlavu?
Já dělám šibolety, znaky, hesla,
a vari, nejsi-li mi od řemesla!

Já měním štíty, jak se komu zráčí,
dnes v bahně brodím se až po kotníky
a zítra vzdychám v hysterickém pláči,
své z rohu ulic volám zápasníky;

dnes bonbon mi a zítra cetka stačí,
vše seberu a za vše řeknu díky!
Jen podle mého kankánu ty rej
svůj zatoč, drámu nebo epopej!

Mně maskou ideál i národnost,
jež odhodí se dle potřeby snadno,
ve vlasech brillanty mám, frází skvost.
však netřeba je hloub nahlédnout na dno,
mně úspěch chvilky stačí za věčnost,
mne ignorovat, věř mi, není rádno,
mně lhostejno, že tančím na močále,
že dějin soud jde klidně přes mě dále!«

Tak nadýmá se. Zaklepala taky
u dveří mých, já byl však rozespalý,
mé dávných dějů vidin plné zraky
krok její neviděly zdobný, malý,
před nosem dveřmi bouch' jsem jí, v své mraky
se zahalil, v střed svojich světů stálý,
do vousů bručel: »Chraň nás Pánbůh zlého,
přec nemusí mít každý ode všeho!«

Však z rána před mým oknem špačků shon,
to štěbot, kvik a jedno cvrlikání:
»Jak možná, dvéře ukázal jí on?
a nebral poesii z jejích dlaní?
Nám zdál se lvem a vidíme, je slon,
jak mohl dvéře zavříti té paní?
Nu, dobrá, nechceš-li, my vstříc jí jdem,
jí srdce svá i dvéře otevřem.

Jí kadidlo kde jaké zapálíme
z všech různých možných hesel moderních,
sem podkasaná sloko, sem ty rýme,
spusť rolničku svou stejně v žal i smích!
To paní světa, bohyně, my víme.
a Homér dávno jako Byron stichl,
kde ona zpívá, epigram i óda
jsou hračky škol, kde všemocná jest Móda!«

Však starý eremita v svojí celli
si hladí vous a do sebe se směje,
zří lítat motýle kol, vířit včely,
zří v celé epos lidské beznaděje:
»Ó děti, děti!« — Oči se mu stměly,
a duší věrnou, starou se cos chvěje.
Kdos před ním každým krokem růže střásá,
ne dnešní Móda — nýbrž věčná Krása!

Maličcí.

Dnes pod jednu vše klesá úroveň
a kolečkem je pouze každý v stroji,
všech snah a skutků skrovnička jest žeň,
dnes každý sprostý voják v šiku stojí,
kde stačí sloupek, nač tam pochodeň?
vždyť podivně se každý světla bojí,
táž svíčka Bohu se i dáblu pálí:
tak v malém světě dnes je každý malý.

Kdys nestačily Kapitólu fresky,
vše pojmout, čím se chvěla lidská hruď,
dnes na vignety jen i arabesky
se scvrká vše, díc: »Hezky skromný buď!«
v plakáty geniů se skryly blesky,
myšlenky zlato těkavá je rtuť,
hrát na titana — vkus je zastaralý,
jen z blízka posviť naň — je každý malý!

Dnes v posměchu se všední bláto deptá,
co nad prostřednost křídlem vzlétá výš,
již bouří zdá se, co jen vánkem šeptá,
a velká hora malou rodí myš;

mládˇ ignoruje vše, neb soudíc reptá.
ku kritice než v čin hotova spíš;
jak rakety jsou ideje, jež vzplály,
a jejich vzlet i pád jest stejně malý.

Ó století, jež prvním ve úsvitu
jsi začlo Zory břesknou fanfarou,
dnes reky schromlé neseš na svém štítu,
tlum starců jen za mládež bujarou,
dav mělkých sketů, lačných parasitů
v rej tančících jen módy fujarou,
již mní, že fráse z lepenky jsou skály,
kterými spjatý jejich svět je malý.

Chtí dobýt svět a imponovat světu
jen kolportáže rykem titěrným,
když pilně zapíší si na manšetu,
co druhu druh řek' slovem důvěrným,
jak nosy z vosku zkroutí každou větu,
a žurnál pranýřem dnes příšerným,
co v dopise brk zradil málo dbalý,
tam vbito svědčí, jak jich obzor malý.

O písmenu se hádají a slovo,
co boží duch se vznesl nad vody,
zří podešvů jen vlastních na olovo,
vše vykličkují hříčkou náhody.
Ó písni, sirotku, ó kráso, vdovo,
tvář vaše svůdná, plna lahody
se v závoj smutku resignace halí,
dnes ráje vyhnanci jste v ten svět malý!

Sta máte jmen, sta kapliček a chrámků
si pro vás každý stranou staví zvlášť,
na srdce tisíc, na ústa sta zámků,
a ve všem podezření, lest a zášť,
jen modernosti když vše nese známku
a podle větru hbitě točí plášť,
a síla, velkost? — Jaké ideály!
čím větší zisk, tím šťastnější svět malý.

Sta hesel, šiboletů, škol a půtek,
sta model kolem a přec žádný bůh,
a frází tisíce a žádný skutek,
jen hmyzu hemžení, ne zdravý ruch,
sta osnov, plánů, kterým činu útek
v začátcích zhacen, samý slib a dluh,
a bělmo předsudků všech oči kalí,
jež před sebe jen zří a v svět svůj malý.

Tak prostřednost jen »Evoe!« své vřeští
kol pobořených pravdy oltářů,
cíl velký hasne v drobném mlhy dešti,
ne v rukách mecénů — leč kramářů
se svíjí píseň, která zoru věští,
i dílo malířů a sochařů,
a nad vším smích se vznáší neskonalý:
Ó jak jste malí, nekonečně malí!

Reklama.

Ty dcero zisku s bubnem na pléci,
již Heine poznal, co ten buben zmůže,
kam před jeho jen třeskem utéci?
Zde nestačí již rhinocera kůže!
Co bohatýři, věštci odvěcí?
co laury věků, tvé kde prší růže?
Ty's Babel, Paříž, Vídeň, Panama! —
A sluješ reklama!

Dnes mladík vychrtlý a dlouhovlasý
na dvéře slávy bušil řadu roků,
chtěl vypáčiti z kořen bránu krásy,
svět dobýt mnil za refrén svůj i sloku.
Jak chudák bloudil! Sotva že se hlásí
pod prapor tvůj a ty mu vstoupneš k boku,
jest roztříštěna veřej Neznáma —
Ať žije reklama!

Dnes jirchář — třeba Kleon nazývá se —
však zítra v ruce otěže má státu,
jak začal chytře v tvém se slunit jase,
jak pyšný páv dnes chodí v majestátu.

Ba mnohé mlátem vypasené prase
dnes v šarlatu se pyšní, ve brokátu,
a dobře má — tvůj buben neklamá —
Ať žije reklama!

Sen duše své a práci mnohých let
papíru svěřil umělec neb štětci,
co platno pěničkou dnes v keři pět,
kde pouze planý hloh a skála svědci!
Je třeba, hejl by na vějíčku seď,
ach, oč jsme dále nežli byli předci!
jak pevný cíl dnes plane před náma —
Ať žije reklama!

Ze sloupců novin a z návěští rohů
všech ulic křičí, lomozí a třeští,
sta tvoří mistrů, generálů, bohů
a parkety všech jako služka leští.
Jen jejímu se bubnu svěř a rohu,
čím hlučněj on a pronikavěj vřeští,
výš stoupáš — když se žebřík nezlámá,
a s ním i reklama!

Fráze.

Tu znáte nevěstku z vidění Jana,
»jež s všemi králi všeho světa líhá«,
dnes do kořan jí otevřena brána,
dnes plna jest jí tribuna i kniha,
v zrak vlepí pozlátko ti, jímž je stkána,
jak motýl se a vážka vůkol míhá,
jak řeka z jara protrhla vše hráze —
Zdar, paní světa, vševládnoucí fráze!

Na ostří péra sedí kritikovi
a pod kvadrátem sedí kazateli,
jak šermýř zručný ohání se slovy
a pouze v slovech její význam celý.
Cos našeptne a víc v tom šeptu poví,
než myslitele stih' to výzkum bdělý,
prach zvíří lehce, rozdmýchá vše sáze —
Zdar, paní světa, vševládnoucí fráze!

Je pathetická, potřeba jak určí,
je drze cynická, jak velí moda,
svým jedem stříkne po myšlence tvůrčí,
a víno ducha — bezbarvá je voda.

*

Strom šumí dnes ji, pramínek ji zurčí,
vše koupí lacino, vše draze prodá,
jak věčný kejklíř tančí na provaze —
Zdar, paní světa, vševládnoucí fráze!

Pro každý obor myšlenky a citu
má slovník svůj, vždy najde slovo pravé,
jak zlatá muška hraje v lesku, třpytu,
kdo právě vrch má, slyší její Ave!
Vše hesla svorně srovná na svém štítu,
vše jest jí vítané a dobré, zdravé,
čím dospěti lze ku výsledku snáze. —
Zdar, paní světa, vševládnoucí fráze!

Ji politik zná jako symbolista,
ba tento její vladař ze všech pravý,
ač jednonohá, obratně jde, jistá,
ví, chytřejších co pomátla již hlavy;
ví, všady svět že nemá ani místa,
kam umístil by vavřín pravé slávy,
a při tom že mu kanibalsky blaze —
Zdar, paní světa, vševládnoucí fráze!

Země lotofagů.

Ó šťastný, šťastný, třikrát šťastný lid,
jenž s květy lotosu jeď zapomnění
a božský úkoj, svrchovaný klid
a šťastně prospal všední vřavu denní,
a ztratil boje odvahu a cit
a smysl pro bolest a utrpení!
Jej chápat lze i květů jeho div,
leč za ním jíti — nikoliv!

Kdo žíti chce, ten musí bojovat,
dost času potom v hrobě dřímat sladce;
zde třeba vždy o něco shon a chvat
a věčný neklid, neúmorná práce,
dnů šest je všedních, v dlouhý jejich řad
jen jedna neděle a resignace
jest přístav, který na mžik plavci kýv' —
však zůstati v něm — nikoliv!

Co zapomnít — když zapomnít se nedá?
Co nechtít víc — když věčně touží hruď?
Spát? — Nespí umění a nespí věda,
a duch jest příliš pohyblivá rtuť,
to věčný Ariel a neposeda
i k močálu, jenž hnije dí: Se vzbuď,
by lotos zjasnil květem stín tvých niv!
Buď lotos — močál nikoliv!

Ať hašišem snů spitý sybarita
se zavře v sebe — duch, ten polyp jest,
stem ramen svých se všeho kolem chytá
od trávky lučin k paprsku až hvězd,
kde jiskra se jen pravdy nové kmitá,
on, zdráv-li, vždy se za ní musí vznést,
jím každá vlna chví i každý vliv,
vše můž' — jen spáti nikoliv!

A proto líné spáče nenávidí,
jimž blaha přístav tupý poklid jen,
jak v blescích věštec tváře Boha vidí,
duch v boje vřavě vzplá, víc rozrušen.
Chtít, o něco se rvát, je úkol lidí,
ne zvěře přežvýkání, líný sen,
zdar každý děckem vzbouřených je čiv,
tupého klidu nikoliv!

A nejmíň kráse může klid být maskou,
tať věčný osten duší žíznivých,
tať nejvíc bodá nadšením a láskou,
a v tupé smysly hází smolný vích;
trud nestaví ji ani s čela vráskou,
vzplá, zbita stokrát, v nových nadějích,
vše pro ni lze, mřít později nebo dřív,
být lotofagem nikoliv!

Terminus.

Když titanů již vzpoura povalena
a v panství svoje vešel Joviš král,
druž bohů blesky jeho postrašena,
jak stačit moh' jí na Olympu sál,
před králem couvala, kol tušíc změna
že paní, velký že se převrat stal,
moc boha od země že do nebes – –
Však zapomněli, vše má cíl a mez.

Jak vešel vítěz s orlem na rameni,
tu květů déšť k vítěze nohám slet',
zněl paian všech: »Nad Joviše dnes není,
jím nebe trvá a jím stojí svět!«
Jen jeden mlčel v toto chvalopění
a v cestu vládci nehodil ni květ,
vír bláznů byla mu všech bohů směs,
jen myslil v duchu: Vše má cíl a mez.

Hle, drsný Mars tu i Venuše sladká
i krásný Apollo, ten světlonoš,
i hrdá Juno, krbů klidná matka,
i chmurný Neptun, tento mořský mrož.

vše sklánělo se — ale sláva krátká!
od jednoho král nebes dostal koš,
od toho, zrak jenž k němu nepovznes',
se nehnul s místa, všeho cíl a mez.

I Vulkán krasavec byl proti němu,
on, balvan čtyrhranný jen přitesán,
zřel tupým okem klidně k reji všemu,
jak byl by k svému místu přikován.
»Zpět, cháme, ustup s cesty orlu ném u,
což nevidíš, že všeho já jsem pán?
Vše v prachu leží, každý tvor můj kněz,
ty mlčíš? Kdo jsi?« — ‚Všeho cíl a mez!'

Děl klidně balvan a se s místa nehnul,
Zev soptil hněvem, kšticí mocnou třás',
dav polobohů na pomoc se sběhnul,
on stále seděl. »Kdo jsi?« Zevův hlas
děl hromný, »chceš, bych bleskem tebe sžehnul,
přec nejsi Fatum snad a nejsi Čas?
Víš, všeho vládcem že jsem já zde dnes?« —
Děl balvan jen: ‚Jsem všeho cíl a mez!

Jsem Terminus, vím, poslední jsem z bohů,
tvé slávy hlahol darmo v sluch mi zní,
vše couvá, žulovou já nehnu nohu,
v tom velkost má je, že jsem poslední.
Jen plesej v davech vil a kozonohů!
Ó v moci, v slávě sladce se to sní!
Však neporoštou stromy do nebes,
vše konec má a vše má cíl i mez!'

A Zev, ač nerad, couvl, mocné čelo
jen zakabonil, v rajské hudby ton,
v ryk vítězství cos výstrahou mu znělo,
na konci stolu stále seděl — on,
ta kamenná tvář, nemotorné tělo,
v Hór tance, ve Gracií čilý shon
jak v mořské vlny shlíží skalný tes
svým zjevem hlásal: Vše má cíl a mez!

Snad zvykli naň při stále hlučném hodu,
však jisté v jejich růžích trnem byl,
a únavou byl v tance chorovodu
a žluč se v číše slední doušek skryl
naň pohled stlumil Apollovu ódu
a v rozmar faunů trpkosti šklebl lil,
jak olovnice k dnu jich blaha kles'
tím vědomím, že vše má cíl a mez.

Ó božství chmurné, symbole ty děsný,
pad' celý Olymp s nebešťany v prach,
ty's pouze zbyl z nich, v triumf jejich plesný
to strašné memento: ‚Vše dým a prach!'
to ‚Mene Tekel' tyranů všech ve sny
jak balvan nehybný, kůl v poli nah,
jenž značí konec všeho, zmar a děs,
ty bože poslední, ty's cíl a mez!

Však sladký všem jsi, kteří trpí v žití,
ať šílí svět kol — ty se nepohneš,
ať zima jíní, vesna vrší kvítí,
ty jako skála nehybný, jak věž,

máš času, počkat v dějin vlnobití.
víš, většího že soka nenajdeš,
smír všeho jsi, kde svár byl tebou ples,
křivd věků mstitel jsi a všeho mez!

Nemesis.

Ty druhdy velká ve antické říze
a na kothurnu řeckých tragiků,
ty slední veto v dějin přísné knize,
ve změti hadů děsnou odliku
Medusy v tváři! Podivně a cize
tvé jmeno zní dnes v davů povyku.
Čas zmalicherněl. Vše jest podlost, leč,
ký věru div, že's změnila se též.

Dřív bohyně — dnes pouze služka soudu,
jež pouty chřestíš, hrozíš šibenicí,
kdes hlásila se dříve v dějin proudu
buď hladem, morem nebo vlasaticí,
dnes jiskry z vyhaslého křesáš troudu,
ač zločin týž se tyčí s šklebnou lící,
víc nezaznívá v Zeva hromném slovu,
jsouc stajena v píšťalku strážníkovu.

Dnes pouštíš velké a jen chytáš malé,
jak sama bys dnes rovněž malou byla!
Co lidstvo, Prometheus spoután k skále,
z ran krvácí, zkad vytéká mu síla;

jen v drobném trestu jen a v drobném žale,
jak malá lidí moderních jsou díla,
se jevíš malá, jehlou místo kyje
dnes vládneš, fraškou tvá kdys tragedie.

Dnes nanejvýš se ozveš v časopise,
kde malicherně sok potírá soka,
dnes v drobného se hmyzu válíš hnise
a Danta ohněm trestající sloka
se stají v karikatur směšném ryse,
jsi moucha dnes a svět je bahna stoka,
tvůj dunivý krok hádětem jen sykne.
komárem bzučí — tomu se již zvykne.

Ó vrať se v plné trestající síle,
kde pokoutně jen hlodáš v lidské hrudi!
Vstaň jako anděl soudu na mohyle,
ať břeskný pozoun tvůj vše chabé vzbudí!
Smeť vichrem vše. co malátné a shnilé,
co svírá nás a hlodá, rve a nudí,
v to bahno ospalé a v tupý klid
pusť hadochvějné kštice Eumenid!

Na Orestově oltáři zda navždy
jsi usnula, tvé otupěly spáry?
Zda sevšedněl ti pohled lži a vraždy,
pych tyranův a otrokův všech cáry?
Kluk do tebe dnes klidně kopne každý
a mrkvičku ti strouhá, pravdě máry
dnes každý Kleon chvástající chystá —
Ó šlehy Archilocha! Důtky Krista!

V těch, z chrámu když vyháněl prodavače,
ty's promluvila vítězící k světu.
Dnes dobrý zoufá, spravedlivý pláče
v sta škorpionů malicherném hnětu.
Jež's Voltairovým smíchem třeskla v spáče
a revoluce fantom na odvetu
jsi vylákala z Endorské jak skrýše:
Vstaň! Čekáme tě! Jitra van již dýše!

Já, který válkám klnu z celé duše,
tu poslední z všech přece přál bych tobě,
v té naději, v té doufajících tuše,
že zora vstane na pobitých hrobě.
Svět krví očistit lze pouze, svory skruše
by volný člověk zved' své ruce obě
zas k nebi čisté, střesa hmyz všech údů,
zajásal: Tebou teprv člověk budu!

Chaos.

Ba, jistě teď nám vzejde doba zlatá,
»již Leopardi před lety se smál,«
již v botách sedmimílových v před chvátá
mdlé lidstvo, nový jeho ideal
kde otvírá mu štěstí, slávy vrata,
kde každý v okruhu svém svůj a král.
kde volný vzduch, kde každý vlastní řečí
smí vztekat se, lát v chaos ještě větší.

Tak básníci a myslitelé snili
o zlatém věku mnohou zvučnou sloku,
ba pěknou frasi o něm vykroužili
a mnohou hymnu pěli — »o pokroku«.
Jsou skutkem sny dnes, věk se v konec chýlí
a nový nastupuje v ryčném skoku,
vše zvrátí, staré rány sotva zléčí,
vše zamíchá jen v chaos ještě větší.

O »vous tu nejde dlouhý na dvě pídě,«
ne, madame, nejde též o krinolinu,
o účes, fraku střih, v té malé bídě
jsme dávno zvykli si, tou cestou k zhynu

loď lidstva hřmí-li, pak na její přídě
kdo bdí, je básník, věřte jeho kynu,
zná větrů směr, zří každé nebezpečí,
žel, ve všem že zří chaos ještě větší.

»Když k cíli nedošli jsme,« praví, »třeba
vše zvrátit z kořene, snad na rumech
nám zkvete nový cíl, jenž sluje chleba,
a ukojení snah a tužeb všech!« —
Ach, jako druhdy Mojžíš s hory Neba
zřel v kraj, jejž sotva tušil ve svých snech,
zřím v hloub, před novou modlou lidstvo klečí,
sta křiků zní tu v chaos ještě větší.

Ta, u kolébky jeho dřív jež stála
a ráda Madonnou se zvala, matkou,
jak furie se divá náhle vzpjala
dnes povrhujíc citů syrovátkou.
do rukou sondu a pincettu vzala
k dnu všeho chtíc se nořit drahou vratkou,
stát vedle muže — málo se jí vděčí,
chce nad něj, míchá chaos ještě větší.

Muž, který lidstva hlídal každý krok
a vzmach a vzlet tou dlouhou věků drahou,
dnes vidí, žena že jest jeho sok,
jej stihnout silou ducha chce a snahou.
Rád vítal by ji, v šumný veletok
i nejmenší jest vlna milou, drahou,
kam lodí plavec, oráč dojde klečí,
proč láskou žena ne? — Proč chaos větší

Se vzpíná kol a roste napořád?
O družném krbu zkazky jsou dnes bájí,
je hodně dětinským, kdo chce být mlád,
jak v slunci tropickém dnes dívky zrají;
chce každý losů svých se tvůrcem stát
i ženy k tomu stejné právo mají,
všem přál bych vše — nic blázny nevyléčí,
jen kdyby chaos nevzplál — ještě větší.

Nuž, obraťme svět jednou na ruby
a zkusme to již ve dvacátém věku!
Snad unikneme jícnu záhuby,
všech nemocí se vyrvem jednou vleku:
pak z lidstva lodi, s volné paluby
jen pravda bude mluvit ku člověku,
ať vlna vře tu, proudy kolem ječí,
jen chaos nevzplane-li ještě větší!

Za ženou mládež, nezralá jest, vím,
leč právo má, být slyšána den ke dni,
chce všady proniknout jen duchem svým,
žel jako všech teď že je týž a všední!
Ach, mládí illuse, sen luzný, dým,
ach, dětství hry, ach, snové bezvýslední!
Kdo váhy soudu zladí jemnou péčí?
Výš jednou letí, druhou v chaos větší!

Ó duchu pravdy! Ironie šklebem
se nechci rouhat, kde vždy něco čekám,
ó mníš-li, dav že sytit lze jen chlebem
neb koupit přízní — já se nepolekám!

Vzplaň nová dobo, skráň ověnči Febem.
Tvé vítězství jest! K ráje bájným řekám
tvář obrať svou a slovem místo meči
boj zahaj, než vzplá chaos ještě větší!

»Však především být volná musí žena!«
— Ach znám to, znám, jen láskou volna je!
Tou lidstva poesie vykoupena
zas do duhových barev zahraje.
Ó ženou roste pouze žití cena
jí zvučí cymbaly a šalmaje!
Být galantním to básníku jen svědčí,
nechť třeba vřel by tím jen chaos větší.

Tak s volnou ženou zlatý věk se blíží,
ať lékařkou jest, na kathedře stojí,
co v kuchyni muž k ohništi se plíží
na stroji šije v resignaci svojí,
dnes pometlem se ohání a dýží,
tu máslo tluče a tam krávy dojí,
je blažen, ví oč, dnes jej žena předčí:
v sled z všeho zbude chaos ještě větší.

Moderní epištola — komukoliv.

Můj příteli, ach mně tě věru líto,
dost četl's knih a tak z nich málo víš,
tvá pravda má dost hrubozrnné síto,
že všelicos jím hravě propouštíš,
ne na skálu spíš ořů pod kopyto
co padne jistě, dříve než to zvíš.
Však na tom božím světě tak to bývá,
kdos mudruje a druhý pouze zpívá.

Banalní pravdy, z rohu ulic všech
jež kynou všem, ty sbíráš jako zlato,
a vodu, okap jíž nestačí střech
a která musí proměnit se v bláto,
ty překapeš v systemu kadlubech
a chytneš sofismatu ether na to.
Cos vyjde přec — ať je to báje lživá —
kdos mudruje a druhý pouze zpívá.

Jak jongleur hada ty zachytíš slovo,
a frází jako míčem házíš kol,
své sestrojíš si lože Prokrustovo,
tam vtěsnáš věštce hlas i pěvce bol.

Jak líto mi tě, ubohá ty sovo!
v den hýkat chceš, k tvé písni vrch a dol
je němý, sotva echem skřek tvůj splývá —
Kdos mudruje a druhý pouze zpívá.

Co nehodí se v kadlub tvůj svou délkou,
hned lstivě tomu hnáty přisekáš,
co příliš krátké ve tvou postel mělkou
jak kaučuk roztáhnout, se nelekáš.
V sled písku hrsť v zrak hodíš frází velkou,
vím, po edenských nivách netěkáš,
had plazíval se v prachu od jakživa —
kdos mudruje a druhý pouze zpívá.

Svět z lepenky ty zbudueš si vlastní,
lzeť všecko zbudovat dnes pilnou prací,
ty sofismatem, jiný pouze básní,
leč k zřídlu pravdy vše se v posled vrací,
a pravda vstane, v té jen budem šťastní,
ať nadšením ať smutnou resignací
a v posled jediný hrob všem jen zbývá —
Kdos mudruje a druhý pouze zpívá!

Vrak Evropy.

Sny věštců? Bláznovství! — Kdo věří jim
v té fádní naší positivní době,
kde rolničkou na čapce šaška rým
jen v posměch zvoní, pěvče, nejdřív tobě!
Kde skrze mraky, mlhy, noc a dým
se těžce dýchá ve živém jak hrobě . . .
A přec já viděl — kdo to pochopí —
v svých dumách tonoucí vrak Evropy.

Loď nádherná to byla — teď je vrak.
Kdo vinen tím, zda lid či kapitáni?
A hrdě vyjela si v noc i mrak,
jenž lidstva losy příští v sobě chrání.
Proč náhle všecko šlo tam naopak,
v noc šmahem proč se zvrhla chvíle ranní?
Kdo vzedmul divé proudy potopy
nad bezdnem, v němž chví se vrak Evropy?

Jí pohoda vstříc větrů dula přec,
i snaha věštců, reků, myslitelů.
Proč ze sebe loď udělala klec
a žalář duchů, v kterém čelo k čelu

se svíjí darebák a pokrytec,
lump ve fraku a v tóze a proč k dělu
se doutnáku vždy lotr uchopí,
ne hájit, vyhodit vrak Evropy?

Kam pluje nyní? Sterá úskalí
se tísní kol, v nich rozhárané moře,
majáky spasné kynou do dáli
a noc a mha a tma kol po prostoře.
Kdo nad zvěří své křičí »halali!«,
kdo sní a mlčí, jako ten kdo oře,
vždy levý konec všeho uchopí,
by hloub jen stáhnul ten vrak Evropy.

Dál pluje on . . . již jen se šourá tmou,
sta kapitánů v dálce na palubě,
a vichry fičí, peřeje se dmou
a každý zdroje dech — krok ku záhubě.
Ó duchu lidský, slétni v píseň mou,
hoď kořist buldoku zde a tam čubě,
než divá vřava hesel natropí
bouř poslední na vraku Evropy.

Ba, zoufalá je plavba, nový věk
to nových překážek a bojů brána,
a nikde, nikde klidu paprslek
a duha smíru láskou bratří stkána;
zde každý titán jest a nadčlověk,
co do stěn lodi rána hřmí a rána,
z nich poslední přec v temno potopí
mdlý těmi otřesy vrak Evropy.

Jak na stožáru v koši sedí hoch
a hledí v dál, tak duše básníkova
den vyhlíží, kde as by vzplanout moh'
a s ním zas nových skutků doba nová;
však v hloubi brousí otupělý roh
býk Nelidskosti, vrah tam pouta ková
a chechtá se, kdy znova pokropí
krev lidská zpuchřelý vrak Evropy!

Ten jásá spásu — a ten skučí zmar,
ten ventil otvírá a ten jej stiská,
ten velí »v před!«, ten »zpátky!« — odkud zdar
všem kyne, neví nikdo — jeden výská,
sta se jich v rozkypělý proudů var
v zoufalství vrhá nahá na skaliska,
kvil, kletby nebes bijí o stropy,
však uslyší je v sled vrak Evropy?

Zákulisí.

— Epilog XIX. věku. —

Akt pátý tragédie již se blíží,
let málo, pro vždy spadne opona,
vzduch katastrofy lidská ňadra tíží
a pouta tradice i zákona.
Ó století, tvůj let se k pádu níží
a ten kdes jistě v bahně dokoná,
v šer, v mlhu splynou velkých tváří rysy
a zbude jen — tvé smutné zákulisí!

Když elektrických lamp zaplanou svity,
žhne celý sál jak bajná pohádka,
kde hoří jasem stromy, domů štíty
vše plno světélek a pozlátka.
kdo pomyslí, v kout stmělý, oku skrytý
že jitra báj se stají přesladká?
Ty květné háje, mramorové vlysy,
jak zdrané budou teprv — v zákulisí!

Tu velký rek se scvrkne malým klepem,
a hrdě světa scénou kráčel přec,
tam potácí se titán v zmatku slepém
střel dešti nahou nastavuje plec,

a v podstřeší se s bouřným srdce tepem
rve s Musou neznámý jí milenec,
a vše se v koncert jedné bídy mísí,
jak vetché cáry v šerém zákulisí.

Jak v propadliště vše to propadává,
i ďábli, svatí, dobří, bídáci,
a ze všeho v sled zbývá velkost pravá,
jež nejvíc ze všeho též krvácí,
ční sama v poušti, Memnonova hlava,
a zlobě sladkou písní odplácí,
co krtkové se hemží, mloci, krysy
ve stínu pod ní, v šerém zákulisí!

Co velké, vždy se čile k světlu tlačí,
jen mrzkost dole ve hlubinách vře,
po vrcholech vždy světlý věštec kráčí,
až k hvězdám výš se ducha vzletem tře;
kdo slabí jsou, jen ochabují v pláči
a prohrávají v žití kruté hře,
laur lidstva nezří, v něm zří rmut a hnisy,
a jak statisté mizí v zákulisí!

Věk přijde nový. Vichrem starý smete
bez revoluce, kterou začal on;
štěp lidstva, dále svěží přes vše zkvete,
z lyr pěvců nové doby zazní ton;
ba v poušti idealů dlouholeté
tam srdce lidské zpívá — věčný zvon,
jenž silné duchem ku životu křísí,
na scénu světa, ven, ze zákulisí!

Tak vítám vás, vy světla bohatýři!
Vy mladí, kdož ví, šťastnější-li nás?
Vám v hlavách prška idealů víří,
vám v ňadrech bojovný se zvedá hlas!
Jak libo, zdeptejte nás jako pýří,
vše ovládněte, uplvejte v ráz,
puch hrobů cítím, v svěží vzduch se mísí:
Zda sejdeme se světa v zákulisí?

Pak zjeví se, co pravé bylo, ryzí,
co bude, samo život, dále žít!
Co z Promethea božské, tvůrčí mízy
kdys trysklo v myšlenku a šlehlo v cit,
a v sled když budem všichni jednou přízí,
z níž kosmu duch tká valných světů třpyt,
pak zmizí, oč jsme rvali se tu kdysi —
Kde bude světa běh, kde zákulisí?

Panem et circenses!

Když August růžemi číš ověnčenou zvedal
ve haeter chumáči a v parasitů tlumu,
stín velký, neznámý po pravici mu sedal,
jenž vyrost' najednou tam z hloubi v ulic šumu,
kde podivně to vřelo
a šum rost' v bouř a hromy v ráz to hřmělo,
a stín se ve mrak slil na skráni pána světů,
co dole bouřilo to milionem retů:
Panem et circenses!

Tu ceasar poručil, otevřít zásobárny,
a jeho hlasatel projížděl zbujné davy,
a brzy zažehnán byl rozpaků mžik parný
a nové Evoe! zas znělo ve zpěv slávy,
číš zase kolovala,
zas haetera se nahá usmívala
na klíně caesara, jenž vrácen plesu,
jen její slyšel šprým, ne ono plné děsu:
Panem et circenses!

Co schvátil otec, děd z všech různých provincií
od Thule poslední až k libyckému moři,
syn vydal davům v plen za chvilku utopií,
ne lidstva chudobě by vyhověl a hoři,
leč vlastní choutce pouze;
však vydal přec to, kázala tak nouze
a děsný ryk, jímž chvěl se palác v hloubi celý,
z nějž hlasy Eumenid vyhrůžek štěkem zněly:
Panem et circenses!

Dnes sýpky zavřeny, jsou zavřeny i dlaně
všech světa velikých k skutečné bídě lidu,
jež roste lavinou; v zbořené cirku bráně
jen býlí vyrůstá a měsíc svítí v klidu.
Chléb lid si vydělává,
a hry? Ach, hry kdo jemu obstarává?
Lid prací nestačí na slední sousto chleba,
však jako chleba též jest zábavy mu třeba —
Panem et circenses!

Tak zvrácen světa řád, že dlaně lidu pouze
jsou pracné výživy dnes vypráhlým mu zřídlem;
však člověk slabý jest a všemohoucí nouze
kol hlavy zástupům vlá netopýřím křídlem.
A umělec, jenž v práci
se nad své dílo v dumy věští ztrácí,
sní, kterak pod rukou mu rychle vzrůstá sláva;
však v pravdě, v podstatě hry lidu obstarává —
Panem et circenses!

Dnes šíré zástupy on krmí chleba manou,
však rovněž divé hry jim nahraditi musí,

on dnes jest caesarem, před jeho křičí branou,
on srdce své jim dá, by drásaly je v kusy
na oko pro zábavu,
leč v tom již právě skýtá chleba davu,
chléb lepší, sytější než králů zásobárny,
hry, v nichž nad zvěře krev plá jeho mozek žárný —
Panem et circenses!

Tož výše srdce svá! Nad špižírny vše králů,
nad jejich cirky vše jsou žhoucí srdce naše,
všem ranám nastavme tu Mojžíšovu skálu!
Co v jizbách samoty jen zticha zrá a plaše,
to bude davů chlebem,
ba víc než chlebem, jejich duší nebem,
vše nahradí, čím dnes vše skrblí žezla, trony,
vše nejen nasytí, leč zvedne miliony —
Panem et circenses!

A ne pro choutku svou, jen prostě z povolání,
jež svatá povinnost, z nás každý rád to dělá,
k nám s luzným úsměvem se dívka neuklání,
nám v chudý přípitek též nehřímají děla
jak strýci Hamletovu;
co urvem hlíně, barvě, tonu, slovu
ve chvíli nadšení, to nikdo se z nás neptá,
v tom sobě sloužíme, co s úsměvem ret šeptá:
Panem et circenses!

Nuž ať si burácí jak chce epopej světa!
My dusot slyšíme, však nás nic neoklame,
nám svatý ideál ve hloubi srdcí zkvétá,

jak Ježíš kdysi chléb, své srdce každý láme.
Co dál se díti může?
My dali lilie, my dali růže,
vše, co jsme měli. Paláců se týká,
co z hloubi duní, vře a supím skřekem hýká;
Panem et circenses!

OBSAH.

Hlasy v poušti.

Cyklus I. Str.

Vstup 7
Již nechte být! 9
Stará báj 10
Sursum corda! 11
Právo odvety 12
Suché kosti 13
Minulost a přítomnost 14
Vždy na ráně 15
Procitnutí 16
Dvojí prospěch 17
Naše práce 18
Politická píseň 19
Co chceme 20
Snad přece! 21
Jen spravedlnost! 22
Credo 23
Koruně sv.-Václavské 24
Naší řeči 25
Naděj lidu 26
Naše píseň 27
Epilog 28

Cyklus II.

Apostrofa 31
Zas nový boj 32
Stará kletba 33
Ideál a idol 34
Vere novo 35
Pravá vlast 36
K prvnímu květnu 37
Náš život 38
Živí mrtvým 39
Mrtví živým 40
Česká bída 41
Meditace 42
Jiná meditace 43
Pierroti svobody 44
V domu Svatovítském 45
Spící Praha 46
Stará kletba 47
Jiřímu Brandesovi 48
Přání 49
Staré věstby 50
Blaho lidu 51
Finale 52

Pantheon.

Všem kteří myšlénkou, atd. 55
1880 57
1881 65
12. srpen 1881 72
1883 75

Přípitky a Hermy.

I.

Bedřichu Smetanovi 87
Karolině Světlé ke dni 24. února 1890 89
Janu Nerudovi 91
Jos. Jiřímu Kolarovi ke dni 9. února 1883 92
Františku Kolárovi 93
J. V. Slukovovi 96
Paní Heleně Modrzejewské 98
Sv. Čechovi ke dni 21. února 1885 100
J. V. Sládkovi ke dni 27. října 1895 102
Tři zdroje. Ad. Heydukovi ke dni 7. června 1895 104
Ballada psaná Zikmundu Winterovi ke dni 27. prosince 1896 . 107

II.

Za Václavem Benešem Třebízským 109
Za Mir. Tyršem 111
K oslavě V. K. Klicpery 114
Kantata ku sté ročnici narození Pavla Josefa Šafaříka 118
Za Janem Nerudou 120
Za Michalem Hórnikem 122
Dva světy (Památce Eduarda Jelínka) 124
Adam Asnyk 128
Za Antonínem Chittussim 132

Palinodie.

Musa pedestris 137
Móda 139
Maličcí 142
Reklama 145
Fráze 147
Země lotofagů 149
Terminus 151
Nemesis 155
Chaos 158
Moderní epištola — komukoliv 162
Vrak Evropy 164
Zákulisí (Epilog XIX. věku) 167
Panem et circenses 170

PG
5038
F8A17
1895
díl 17

Frida, Emil Bohuslav
Souborné vydání básnických spisů

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Nakladatelství

J. OTTO

v Praze